

Ročník 2013

Souborné informace
Kód publikace: a-1109-13
Pořadové číslo v roce: 3

V Praze dne 16. 12. 2013
Č. j.: 1815/2013 - 01

Vývoj ekonomiky České republiky v 1. až 3. čtvrtletí 2013

Zpracovalo:
Autorský tým:
Kontaktní osoba:
Telefon:
E-mail:

Oddělení svodných analýz
Ing. Drahomíra Dubská, CSc., Bc. Jiří Kamenický, Ing. Lukáš Kučera
Ing. Drahomíra Dubská, CSc.
2 7405 4041
drahomira.dubska@czso.cz

Zajímají vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na Internetu: **www.czso.cz**

Obsah

1.	Shrnutí	4
2.	Souhrnná výkonnost ekonomiky	5
3.	Výkonnost odvětví	7
4.	Vnější ekonomické vztahy	11
5.	Ceny	13
6.	Trh práce	16
7.	Měnové podmínky	18
8.	Státní rozpočet	19

1. Shrnutí

- Recese české ekonomiky slábne. HDP¹ se ve 3. čtvrtletí meziročně snížil o 1,3 % po 1,5 % ve 2. čtvrtletí a 2,4 % v 1. čtvrtletí. V kumulaci třech čtvrtletí 2013 HDP klesl o 1,8 %. Mezikvartálně HDP velmi mírně oslabil (-0,1 %) po kolísavém vývoji v 1. a 2. čtvrtletí zapříčiněném mimořádnými vlivy.
- Ve srovnání s horšími meziročními výsledky prvních dvou čtvrtletí, za nimiž stály v prvních třech měsících roku 2013 všechny výdajové složky HDP a ve 2. čtvrtletí již pouze tvorba hrubého kapitálu, byl již ve 3. čtvrtletí více patrný přírůstek výdajů na konečnou spotřebu, avšak pouze vlivem spotřeby vládních institucí. Pozitivní příspěvek zahraničního obchodu k vývoji HDP z 2. čtvrtletí již ve 3. čtvrtletí potvrzen nebyl - naopak, jeho výsledek snížil HDP o 1,5 pb. a investice o 1,3 p.b. Výdaje na konečnou spotřebu jako nejsilnější složka HDP působily stejně jako již ve 2. čtvrtletí směrem k jeho růstu (+0,5 pb.).
- Zaostávání meziročního vývoje HDP v České republice oproti EU 28 trvá už sedm čtvrtletí v řadě. V 1. čtvrtletí 2013 klesl HDP EU o 0,8 % (v ČR o 2,4 %) a v dalších dvou čtvrtletích již jen stagnoval (-0,1 %, resp. 0,1 %), zatímco v ČR i nadále klesal.
- Zvýšené dovozy zboží do české ekonomiky byly dosud ve značné míře soustředěny do posilování zásob v očekávání jejich následné realizace v produkci. Ukazují na to i odpovědi manažerů firem podle indikátoru důvěry podnikatelů z konjunkturálních průzkumů ČSÚ v posledních třech měsících.
- Investice (tvorba hrubého fixního kapitálu) neustále meziročně klesají již devět čtvrtletí v řadě, především vlivem propadu velkých stavebních investic, který trvá již dva a půl roku. Pokles strojních investic je mírnější a trvá kratší dobu (rok a půl). Výdaje na konečnou spotřebu domácností se nevymanily z dlouhodobých meziročních poklesů, mezikvartálně se jejich snižování prohloubilo. Kromě růstu zásob byly pak už jediným přispěvatelem směrem k pozitivnímu vývoji výdaje vlády na konečnou spotřebu.
- Výkonnost odvětví české ekonomiky podle hrubé přidané hodnoty v úhrnu dále klesala, mezikvartálně s výkyvem jediného čtvrtletí už po celé dva roky, meziročně rok a půl. Vyšší byla proti stejnému období předchozího roku hrubá přidaná hodnota prakticky jen v odvětví peněžnictví a pojišťovnictví.
- Celková zaměstnanost v ekonomice rostla ve 3. čtvrtletí pomaleji než v předchozích dvou čtvrtletích. Nově se objevil významný růst počtu odpracovaných hodin, což vedlo k poklesu hodinové produktivity. Obecná míra nezaměstnanosti vzrostla z 6,8 % v 2. čtvrtletí na 7 %. I přes velmi mírný přírůstek reálné mzdy ve 3. čtvrtletí pokračoval v kumulaci třech čtvrtletí roku 2013 její meziroční pokles.
- Úhrnná cenová hladina byla v 1. čtvrtletí meziročně o 1,8 % vyšší, ale tempo růstu oslabovalo. Růst cen pro spotřebitele zpomaloval už od 2. čtvrtletí 2012 na +1,2 % meziročně ve 3. čtvrtletí. Zlepšování směnných relací působilo na nominální výsledek zahraničního obchodu pozitivně.
- Vnější ekonomické vztahy zaznamenaly za tři čtvrtletí nejpříznivější deficit běžného účtu platební bilance za posledních sedm let, ale i zhoršení výsledku na finančním účtu, který se v deficitu ocitl historicky poprvé. Způsobila ho hlavně výrazná redukce přímých investic daná slabým přílivem přímých investic ze zahraničí a silícími akvizicemi tuzemských firem v cizině. Vysoký přebytek obchodní bilance (154 mld. korun) v nominálním vyjádření vznikl z mírného meziročního zvýšení exportu a poklesu dovozů ovlivněného deflací dovozních cen a tuzemskou recesí.
- Hromadění peněz na účtech nefinančních podniků při jejich neochotě investovat pokračovalo. Neožívají ani úvěry firmám. Jejich zůstatky na běžných účtech vzrostly ke konci září 2013 meziročně o 104 mld. korun. Naopak meziroční přírůstek netermínovaných vkladů domácností byl nejnižší za posledních osm let a stavy jejich vkladů se splatností a výpovědní lhůtou poklesly o 22,5 mld. korun. Je to odrazem nepříliš dobré příjmové situace domácností, jejichž hrubý disponibilní důchod rostl od 3. čtvrtletí 2012 do 2. čtvrtletí 2013 meziročně každé čtvrtletí v průměru jen o 2,3 mld. korun (tj. +0,4 %) a ovlivnil i slabé tempo jejich výdajů na konečnou spotřebu v nominálním vyjádření.
- Deficit státního rozpočtu za tři čtvrtletí 2013 ve výši 1,3 % nominálního HDP byl nejpříznivější za posledních pět let (ve stejném období roku 2012 činil 2,5 % HDP). Deficit byl tlumen vyšším výběrem DPH a příjmy z EU, v opačném směru pak působil slabší výběr korporátní daně a všech spotřebních daní.

¹ Pokud není uvedeno jinak, jsou data o HDP a jeho složkách uvažována v reálném vyjádření a v očištění o sezónní a kalendářní vlivy.

2. Souhrnná výkonnost ekonomiky

Mezičtvrtletní růst HDP ve 3. kvartále 2013 potvrzen nebyl, ...

Mezičtvrtletní růst HDP², kterého česká ekonomika dosáhla ve 2. kvartále 2013, ve 3. čtvrtletí potvrzen nebyl. HDP ve srovnání s předchozím čtvrtletím opětovně klesl, avšak jen o 0,1 %. Jeho úroveň tak byla v porovnání s 1. čtvrtletím 2013 stále vyšší, to však bylo do vysoké míry ovlivněno nízkou srovnávací základnou.

...přesto lze ve vývoji HDP pozorovat trend zmenšování mezikvartálních poklesů

Ve vývoji HDP lze pozorovat trend - odhlédneme-li od významného poklesu HDP v 1. čtvrtletí 2013 o 1,4 % mezičtvrtletně a následné korekce ve 2. čtvrtletí, kdy se HDP zvýšil o 0,5 %. V současném období snižování výkonnosti se HDP mezičtvrtletně poprvé snížil v posledním kvartále 2011 (o 0,2 %). V obou prvních čtvrtletích roku 2012 následně klesl o 0,4 %. Ve druhé polovině roku 2012 (Q3 a Q4) byl pokles zmírněn již jen na 0,3 %. Snížení HDP ve 3. čtvrtletí 2013 o 0,1 % tak lze chápat jako pokračování trendu snižování HDP, avšak se stále se zmenšujícími se mezikvartálními tempy.

Meziročně klesl HDP ve 3. čtvrtletí 2013 o 1,3 %, což byl méně negativní výsledek než ve čtvrtletí předchozím

Jestliže HDP meziročně klesl poprvé v 1. čtvrtletí 2012 (o 0,3 %), prohlubování poklesu bylo patrné až do konce roku 2012 – z 0,9 % ve 2. čtvrtletí přes 1,2 % ve 3. kvartále na 1,4 % v posledním. Meziroční pokles v 1. čtvrtletí 2013 o 2,4 % lze brát jako ojedinělý výkyv, jelikož již ve 2. kvartále HDP meziročně klesl jen o 1,5 %. Ve 3. čtvrtletí 2013 HDP meziroční pokles dokonce zmínil, a to na 1,3 %. I z hlediska meziročních změn tak docházelo k dalšímu snižování HDP, opět se však zdá, že docházelo k jejich redukcí.

Vývoj HDP v ČR zaostával z hlediska meziročních změn ve 3. čtvrtletí 2013 za dynamikou HDP v EU již posedmé v řadě

Vývoj výkonnosti české ekonomiky byl v porovnání s EU (28 členských zemí) i nadále podprůměrný. Jestliže v EU v 1. čtvrtletí 2013 HDP klesl meziročně jen o 0,8 %, ve 2. a 3. kvartále již meziročně v zásadě stagnoval (-0,1 %, +0,1 %). Meziroční vývoj HDP v ČR tak za vývojem v EU zaostával již sedmé čtvrtletí v řadě. Z velkých evropských ekonomik po všechny tři kvartály 2013 rostla výkonnost Spojeného království (s rostoucími meziročními tempy), od 2. čtvrtletí i Německa a Francie. V 1. a 2. čtvrtletí 2013 dosahoval nejvyšších růstů HDP v Lotyšsku (tento fenomén platil již páté čtvrtletí v řadě). Ve 3. čtvrtletí 2013 již bylo Lotyšsko na prvním místě v EU z hlediska meziročního růstu vystředáno Rumunskem (+4,1 %).

Domácnosti stále snižovaly objem výdajů na konečnou spotřebu – jejich objem ve 3. čtvrtletí 2013 klesl na úroveň počátku roku 2008

Výdaje na konečnou spotřebu domácností dosáhly svého maxima v 1. čtvrtletí 2011, od té doby se v trendu snižují. Za posledních deset kvartálů došlo k mezičtvrtletnímu růstu spotřeby domácností jen dvakrát, z toho jednou v roce 2013 – v 1. čtvrtletí 2013 o 0,8 %. Ve 2. a 3. čtvrtletí 2013 byl pozorován opětovný pokles výdajů na konečnou spotřebu v mezičtvrtletním vyjádření (o 0,2 % a 0,7 %) a trend poklesu tak zřejmě pokračoval. Skutečné chování domácností se tak rozchází s jejich úsudky o budoucím vývoji ekonomiky – negativní hodnocení ekonomiky z pozice spotřebitelů se již od druhé poloviny roku 2012 zmenšuje (jak je patrné z indikátoru důvěry spotřebitelů), reálná vydání tomu však neodpovídají. Objem výdajů na konečnou spotřebu domácností ve 3. čtvrtletí 2013 tak byl nejnižší od počátku roku 2008. Lze usuzovat, že obrat ve vývoji výdajů na konečnou spotřebu domácností z poklesu do růstu bude následovat až ve chvíli, kdy dojde k trvalejšímu reálnému růstu mezd ve spojení s poklesem míry nezaměstnanosti. Současné informace z trhu práce však nic podobného prozatím nenaznačují – ani na straně míry nezaměstnanosti, ani na straně reálného vývoje mezd (a to i přes nadále se snižující tempo růstu spotřebitelských cen).

V druhé polovině roku 2012 zřejmě došlo k zastavení poklesu výdajů na konečnou spotřebu vládních institucí a jejich objem tak byl po všechny tři kvartály roku 2013 meziročně vyšší

Výdajů na konečnou spotřebu vládních institucí v druhé polovině roku 2012 již dále neklesaly a trend se změnil. Pravděpodobně tak byly utlumeny tendence k dalšímu provádění úspor ve veřejném sektoru. Jestliže v 1. čtvrtletí 2013 výdaje na konečnou spotřebu vládních institucí vzrostly v porovnání s předchozím kvartálem o 2,5 %, ve 2. čtvrtletí o 0,9 % klesly, avšak ve 3. kvartále opět vykázaly navýšení (o 1 %). Pozitivní vývoj v objemu výdajů na konečnou spotřebu vládních institucí potvrzoval i ukazatel meziročního růstu – byl pozitivní po všechny tři kvartály roku 2013 s rostoucím tempem.

² Reálně, očištěno od sezónnosti a vlivu nestejných počtu pracovních dní - pokud není uvedeno jinak.

Pokles tvorby hrubého fixního kapitálu pokračoval i ve 3. čtvrtletí 2013 a investice tak z hlediska mezičtvrtletních údajů klesaly již po sedmé v řadě

Již sedmé čtvrtletí v řadě se snižovala (mezikvartálně) tvorba hrubého fixního kapitálu (investice). V porovnání s posledním čtvrtletím 2011 byl objem tvorby hrubého fixního kapitálu ve 3. čtvrtletí 2013 nižší o celou desetinu. Na tomto vývoji se silně podílí již dlouhodobě slabá poptávka po stavebních činnostech v ČR a oslabování objemu investic tak jde ruku v ruce s pokračujícím oslabováním výkonnosti tuzemského stavebnictví. Na nízké investiční aktivitě měly pravděpodobně silný podíl firmy, které stále omezovaly investice z důvodu nejasného budoucího ekonomického vývoje. Tato skutečnost je patrná z indikátoru důvěry podnikatelů, který klesal od 2. čtvrtletí 2011 a na nízkých úrovních se pohyboval od druhé poloviny roku 2012. Zdá se, že dokud nedojde k trvalejšímu oživení domácí či zahraniční poptávky, nelze očekávat ani výraznější změnu ve vývoji investiční aktivity v ČR, která je silně určována právě chováním firem.

Jestliže v 1. a 2. kvartále 2013 klesala hodnota zásob v ekonomice, ve 3. čtvrtletí došlo k jejich navýšení – tento fakt by mohl poukazovat na mírné zmenšení negativních očekávání o budoucím ekonomickém vývoji

V 1. a 2. čtvrtletí 2013 docházelo v české ekonomice ke snižování stavu zásob – v běžných cenách zásoby klesly o 1,9 mld. Kč v 1. kvartále a 11 mld. korun ve 2. čtvrtletí. Na tomto vývoji se zřejmě podílelo jak vyskladňování tabákových výrobků nakoupených na konci roku 2012 v důsledku avizovaného růstu spotřební daně na počátku roku 2013, tak pravděpodobně i omezování tvorby zásob z důvodu nepříliš pozitivního očekávání o vývoji ekonomiky v dalším období. Naopak ve 3. čtvrtletí 2013 došlo na straně zásob k jejich nominálnímu růstu, a to o 2,5 mld. korun. Tato skutečnost by mohla poukazovat na růst zásob ve skladech a tedy na mírné zmenšení negativních očekávání o dalším ekonomickém vývoji. Tento úsudek podporuje i pozitivnější vývoj indikátoru důvěry podnikatelů z posledních měsíců (září-listopad 2013).

Dovoz zboží a služeb vzrostl ve 3. čtvrtletí 2013 v porovnání s předchozím obdobím o 2,2 %. Tato skutečnost ve spojení s pouze mírným růstem vývozu o 0,5 % vedla ke zhoršení bilance zahraničního obchodu

Jestliže ještě ve 2. čtvrtletí 2013 přispíval výsledek zahraničního obchodu k vývoji HDP pozitivně, ve 3. kvartále již nikoliv a opakoval se vývoj z 1. čtvrtletí. Vývoz se ve 3. kvartále 2013 navýšil v porovnání s předchozím čtvrtletím o 0,5 %, dovoz o výrazných 2,2 %. K výraznějšímu navýšení dovozu došlo naposledy v 1. čtvrtletí 2012 (o 5 %). Růst dovozu ve 3. čtvrtletí 2013 byl určován navýšením objemu dováženého zboží o 2,8 % (dovoz služeb v porovnání s předchozím kvartálem o 1,1 % klesl). Vzhledem k tomu, že výdaje na konečnou spotřebu jako celku klesly v porovnání s předchozím kvartálem o 0,2 % (v důsledku pokračujícího omezování výdajů na spotřebu ze strany domácností), tvorba hrubého fixního kapitálu o 0,6 %, nelze očekávat, že vyšší dovozy byly využity právě na tyto účely. Zřejmě došlo z velké části k jejich uskladnění z důvodu již zmiňovaného možného zmenšení negativních očekávání o budoucím ekonomickém vývoji.

Na v celku nepříznivý vývoj poptávky reagovala i strana domácí nabídky – hrubá přidaná hodnota v ekonomice klesla ve 3. čtvrtletí 2013 v porovnání s předchozím obdobím o 0,7 %

Mírný mezikvartální pokles HDP o 0,1 % ve 3. čtvrtletí 2013 byl v režii pokračujícího omezování výdajů na konečnou spotřebu domácností, dlouhodobějšího oslabování investiční aktivity ale i slabším výsledkem ze zahraničního obchodu daným vysokými dovozy. Proti těmto vlivům pozitivně působilo jen navýšení objemu výdajů na konečnou spotřebu vládních institucí a naskladňování. Je zřejmé, že v celku poměrně nepříznivý vývoj poptávky omezoval i stranu domácí nabídky, tedy hrubou přidanou hodnotu. Ta v porovnání s předchozím kvartálem klesla o 0,7 %. S výjimkou 2. čtvrtletí 2013 (+0,2 %) se hrubá přidaná hodnota tuzemské ekonomiky v mezikvartálním vyjádření snižovala již od posledního čtvrtletí 2011 a reagovala tak na dlouhodobý nepříznivý vývoj poptávky.

Proti mezikvartálnímu poklesu hrubé přidané hodnoty v ekonomice ve 3. čtvrtletí 2013 působil nárůst výkonnosti jen v zemědělství, lesnictví a rybářství; peněžnictví a pojišťovnictví; veřejné správě a obraně, vzdělávání, zdravotní a sociální péči

Z konkrétních skupin odvětví vzrostla ve 3. čtvrtletí 2013 v porovnání s předchozím kvartálem hrubá přidaná hodnota v zemědělství, lesnictví a rybářství (+12,6 %), která byla zřejmě ovlivněna relativně dobrou úrodou. Z hlediska meziroční změny byla hrubá přidaná hodnota zemědělství, lesnictví a rybářství ve 3. kvartále stále níže. Po všechny tři čtvrtletí roku 2013 narůstala hrubá přidaná hodnota v peněžnictví a pojišťovnictví (mezikvartálně o 10,6 % přes 2,4 % na konečných 1,9 % ve 3. kvartále) a její objem ve 3. čtvrtletí 2013 tak byl historicky nejvyšší. Poslední skupinou odvětví, která pozitivně přispěla k růstu hrubé přidané hodnoty ve 3. čtvrtletí 2013 v porovnání s předchozím obdobím, byla veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče.

Naproti tomu pokles hrubé přidané hodnoty v mezikvartálním vyjádření byl pozorován v průmyslu, a to pravděpodobně

Průmysl ve 3. kvartále 2013 opětovně snížil objem hrubé přidané hodnoty v porovnání s předchozím čtvrtletím, a to o 1,9 % (v 1. čtvrtletí výkonnost o 0,2 % klesla, ve 2. čtvrtletí o 0,5 % narostla). K mezičtvrtletnímu poklesu hrubé přidané hodnoty v průmyslu došlo během posledních dvou let již popáté a její objem spadl

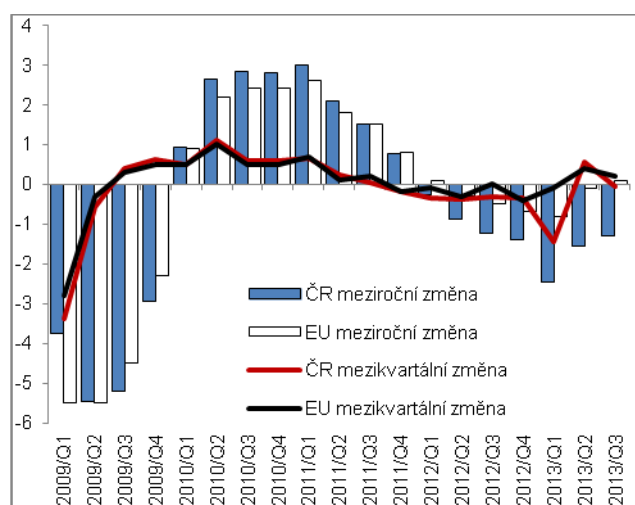
zejména v důsledku nepříznivého vývoje v energetice

na úroveň druhé poloviny roku 2010. Vzhledem k tomu, že hrubá přidaná hodnota zpracovatelského průmyslu ve 3. čtvrtletí 2013 v zásadě mezičtvrtletně stagnovala (-0,1 %), lze usuzovat, že se na poklesu hrubé přidané hodnoty průmyslu jako celku podílela zejména těžba.

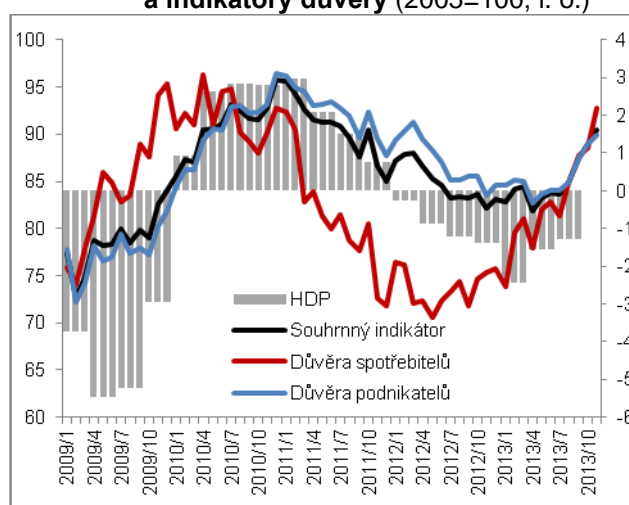
Po mezikvartální stagnaci objemu hrubé přidané hodnoty stavebnictví v 1. a 2. čtvrtletí roku 2013 následoval ve 3. čtvrtletí opětovný propad ve výši 2,8 %

Hrubá přidaná hodnota odvětví stavebnictví se v důsledku dlouhodobě oslabující poptávky po stavebních činnostech snižovala i nadále. Jestliže ještě v 1. a 2. čtvrtletí 2013 její objem v porovnání s předchozím kvartálem v zásadě stagnoval (0,0 % a -0,1 %), ve 3. kvartále hrubá přidaná hodnota stavebnictví mezičtvrtletně propadla o 2,8 %. V trendu se výkon stavebnictví snižoval již od konce roku 2010, tedy tři roky. Objem hrubé přidané hodnoty stavebnictví ve 3. čtvrtletí 2013 dosahoval jen 84,3 % objemu 3. čtvrtletí 2010. Aby stavební firmy zabránily ještě hlubším propadům produkce, byly nuceny snižovat ceny. To následně ústilo ve výraznější nominální pokles hrubé přidané hodnoty oproti jejímu reálnému vyjádření. Hodnota hrubé přidané hodnoty ve 3. čtvrtletí 2013 v běžných cenách dosahovala jen 79,1 % hodnoty 3. kvartálu 2010.

Graf č. 1 HDP (stálé ceny, očištěno od sezónnosti a vlivu počtu pracovních dní, v %)

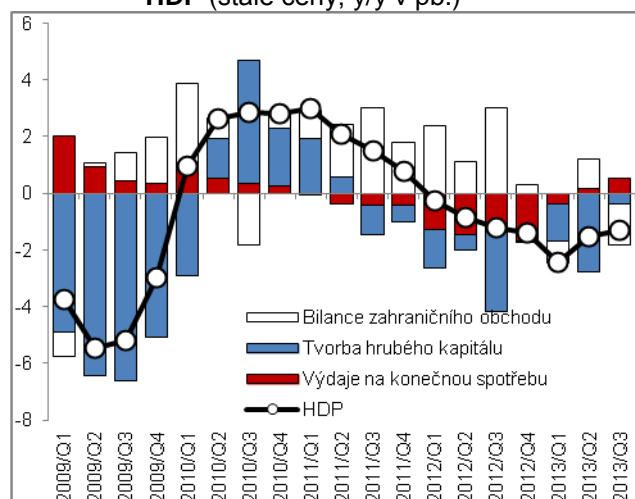

Graf č. 2 HDP (stálé ceny, očištěno od sezónnosti a vlivu počtu pracovních dní, y/y v %, p. o.) a indikátory důvěry (2005=100, l. o.)

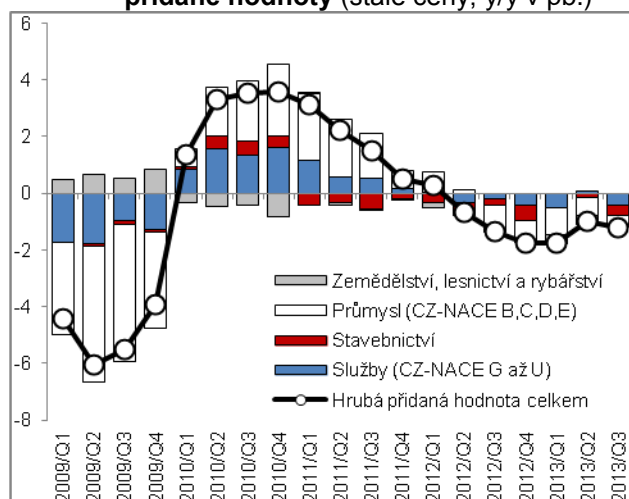

Pramen: ČSÚ, Eurostat

Graf č. 3 Příspěvky výdajových složek ke změně HDP (stálé ceny, y/y v pb.)

Graf č. 4 Příspěvky odvětví ke změně hrubé přidané hodnoty (stálé ceny, y/y v pb.)

Pramen: ČSÚ

3. Výkonnost odvětví

Meziroční pokles HPH hlubší než před rokem vinou zejména nepříznivého

Výkonnost odvětví české ekonomiky, měřená sezónně očištěným objemem v nich vytvořené hrubé přidané hodnoty (HPH), za 1.-3. čtvrtletí 2013 reálně meziročně

vývoje na počátku roku 2013; náznaky mezičtvrtletního oživení zatím déle nepotvrzeny

poklesla o 1,3 % (ve stejném období loňského roku o 0,6 %). Za nepříznivým výsledkem stojí především vývoj na počátku roku (1. čtvrtletí -1,8 %), od 2. čtvrtletí se meziroční pokles dynamiky tvorby HPH po více než dvou letech již neprohluboval (přesto zůstala její výše po všechna čtvrtletí roku 2013 zřetelně pod loňskou úroveň). Mezičtvrtletně HPH oslabuje již od konce roku 2011, ojedinělý mírný růst v 2. čtvrtletí 2013 (+0,2 %) nebyl zatím dále potvrzen (3. čtvrtletí -0,7 %).

Meziroční růst HPH zatím omezen jen na výrobu dopravních prostředků a na ně navázaných průmyslových oborů a také na některé segmenty finančního sektoru

V rámci odvětví rostla meziročně výše HPH jen v některých segmentech finančního sektoru (v celém peněžnictví a pojišťovnictví za 1-3. čtvrtletí 2013 o osminu), zčásti i vlivem nízké srovnávací základny loňského roku. Diferencované byly také trendy v klíčovém odvětví - zpracovatelském průmyslu -, kde celkový vývoj (-1,4 %) zastíňoval růst HPH v automobilovém průmyslu a s ním provázaných oborů (např. výroba pryže a plastů). Obnovení vysoké dynamiky růstu nových průmyslových zakázek (zejména ve výrobě dopravních prostředků) se ve 3. čtvrtletí v celém zpracovatelském průmyslu výrazněji promítlo prozatím pouze do vyšší odpracované doby (meziročně +6 %, v 1. letošním pololetí -1 %), HPH poklesla meziročně o procento a proti 2. čtvrtletí 2013 stagnovala. Meziročně slabší tvorbu HPH naopak zaznamenaly energetika, především těžební průmysl.

Dlouhodobý pokles HPH pokračoval také letos v zemědělství (i vlivem vyšší mezipotřeby) a stavebnictví (vinou nedostatku velkých veřejných i soukromých zakázek)

Navzdory dobré sklizni obilí poklesla téměř o desetinu přidaná hodnota v zemědělství, objem vstupů v tomto odvětví rostl rychleji než produkce. Pokles přidané hodnoty v agrárním sektoru je dlouhodobějším jevem, za poslední čtyři roky se HPH reálně snížila o třetinu. Negativní tendence dlouhodobě přetrvávají také ve stavebnictví, kde vedle poklesů přidané hodnoty (v 1.-3. čtvrtletí 2013 meziročně o -3 %) neustává ani redukce zaměstnanosti (s hlubšími úbytky pracovních míst nezaměstnaneckého charakteru). O vleklé krizi tohoto odvětví svědčí i prohloubení meziročních poklesů odpracované doby (z loňských -1,5 % na -7,5 % v 1.-3. čtvrtletí 2013) podobně jako absence náznaků pozitivního vývoje v průběhu roku 2013.

Mělký meziroční pokles HPH kontrastoval ve většině odvětví služeb s mírným růstem zaměstnanosti i odpracované doby

V rámci služeb se dynamika přidané hodnoty meziročně s výjimkou finančnictví příliš neodlišovala. Významněji (proti průmyslu) rostla v pojetí národních účtů celková zaměstnanost (v informačních a komunikačních činnostech, u nemovitostí, ale i ve veřejných službách). V samotném 3. čtvrtletí 2013 narostla odpracovaná doba napříč všemi obory (v informační a komunikačních činnostech meziročně až o desetinu) vyjma obchodu, dopravy, ubytování a pohostinství (kde zůstala na loňské úrovni).

Průmyslová produkce ve 3. čtvrtletí meziročně výrazně ožila vlivem růstu výroby dopravních prostředků a jeho subdodavatelských odvětví...

Přestože výkon průmyslu pohledem meziročního indexu produkce v úhrnu za tři letošní čtvrtletí reálně o 1,3 % oslabil, v průběhu roku bylo patrné zpomalování poklesu (produkce se mezičtvrtletně mírně zvyšovala), které ve 3. čtvrtletí 2013 přešlo v růst +3,9 % (po odstranění kalendářních variací o +1,3 %, v 1. a 2. čtvrtletí shodně -2,8 %). Zatímco výkon v 1. čtvrtletí zčásti ovlivnila vyšší meziroční základna (vlivem dobíhajících dobrých výsledků v oborech výroby motorových vozidel a elektrických zařízení na počátku roku 2012), v samotném 3. čtvrtletí 2013 průmyslovou produkci podpořilo viditelné oživení zahraniční poptávky (především u výroby dopravních prostředků). Prohloubil se naopak pokles produkce v těžebním průmyslu (ta za tři letošní čtvrtletí ubrala meziročně o celou sedminu), odvětví je v poklesech již osm čtvrtletí v řadě. Jako jedno z mála však výrazně nepocítilo okamžité důsledky hluboké recese v roce 2009.

...produkce však posílila ve 4/5 zpracovatelských odvětví, vč. hutnictví, naopak nízká zahraniční poptávka dlouhodobě sráží výrobce počítačů...

Zatímco v celém loňském roce i v 1. polovině roku 2013 zaznamenávala meziroční růst produkce pouze necelá třetina zpracovatelských oborů (nejčastěji výroba elektrických zařízení, strojů a také chemický průmysl), ve 3. čtvrtletí 2013 více než čtyři pětiny oborů - především automobilový průmysl (+13,6 %) a jeho subdodavatelské obory. K mírnému růstu se ve 3. čtvrtletí po téměř dvou letech vrátilo i hutnictví a se stavebnictvím propojené odvětví výroby ostatních nekovových minerálních výrobků, z menších oborů také nábytkářství. Hluboký pokles zahraniční poptávky si vybírá daň u výrobců počítačů, elektronických a optických přístrojů, jejichž produkce klesá již devět čtvrtletí v řadě (za poslední dva roky reálně oslabil téměř o třetinu).

...na příznivé loňské výsledky nenavázal chemický průmysl a jeho návazné obory

Naopak na relativně úspěšný loňský rok nenavázal chemický průmysl, jakož i s ním propojená výroba koksu a rafinovaných ropných produktů. Podobný vývoj zaznamenala i energetika potýkající se mírnými, ale setrvalými meziroční poklesy

produkce (-3 až -4 %) ve všech letošních čtvrtletích.

Reálná produkce většiny průmyslových oborů stále pod úrovní vrcholící konjunktury - zejména těžební průmysl, hutnictví, výroba počítačů, oděvní a kožedělný průmysl, nábytkářství a výroba nápojů

Dosavadní letošní průmyslová produkce se stále nacházela reálně o 5 % pod úrovní období vrcholící konjunktury (1.-3. čtvrtletí 2008), z dílčích oborů jí překonala pouze výroba dopravních prostředků (o třetinu), elektrických zařízení (o pětinu) a také váhově menší a výrazně exportně orientovaný farmaceutický průmysl. Na rozdíl od předchozích let se letos v úhrnu nelišila dynamika průmyslové produkce odvětví orientovaných na krátkodobou, dlouhodobou spotřebu či investice. Ve 3. čtvrtletí 2013 ve všech těchto kategoriích meziročně posílila, nejvíce (vlivem obnovení růstu automobilového průmyslu) u produkce pro investice (+7 %), významný byl ale také růst produkce odvětví zaměřených převážně na výrobu meziproduktů (+5,5 %).

3. čtvrtletí přineslo rekordní růst hodnoty nových zahraničních zakázek u výrobců motorových vozidel a také meziroční oživení tuzemských zakázek u většiny hlavních průmyslových oborů

Po mírných poklesech v 1. polovině roku 2013 posílila ve 3. čtvrtletí hodnota nových průmyslových zakázek meziročně o osminu (nejvyšší tempo od konce roku 2010). Po třech čtvrtletích stagnace v letním období raketově ožila především zahraniční poptávka po motorových vozidlech, jejíž meziroční růst (38 %) byl nejvyšší za poslední dekádu, podobně jako u ostatních dopravních prostředků (především výroba lokomotiv). Slabšími tempy (o desetinu za rok), ale stabilně (více než 3 roky) roste zahraniční poptávka také po kovových konstrukcích a kovodělných výrobcích, též po farmaceutických či textilních výrobcích (kde kompenzuje větší výkyvy domácí poptávky). Růst byl ve 3. čtvrtletí patrný nejen u zakázek ze zahraničí (+15 %), ale i u většiny tuzemských průmyslových odvětví (celkově +9 %, nejvíce u výroby dopravních prostředků). K souběžnému poklesu domácích i zahraničních zakázek dochází z hlavních odvětví od počátku roku 2013 pouze u chemického průmyslu.

Provozní zisk podniků ve zpracovatelském průmyslu v 1.-3. čtvrtletí meziročně o desetinu nižší, v těžbě o celé tři čtvrtiny

Dynamika tržeb průmyslových firem úzce souvisí s vývojem jejich produkce. Také v 1.-3. čtvrtletí 2013 pokračovala dlouhodobá tendence (přerušena jen v letech 2005 a 2008) předstihu dynamiky nominálních tržeb z přímého vývozu (meziročně +3 %) nad tržbami domácími (-3 %). Především pokles produkce i tržeb v 1. pololetí 2013 se promítl do finanční pozice podniků. Jejich provozní hospodářský výsledek byl v případě zpracovatelského průmyslu za letošní tři čtvrtletí meziročně o desetinu slabší, v těžbě a dobývání dosahoval pouze čtvrtiny loňského hodnoty.

Hluboké propady produkce v pozemním i inženýrském stavitelství, produkce v 1. polovině roku 2013 reálně na úrovni dosažené před 12 lety

Stavebnictví zasažené dlouhodobým poklesem domácí poptávky si nepříznivě tendence udržovalo i během roku 2013. Jeho produkce za tři letošní čtvrtletí reálně propadla o 10,5 % (loni o 7 %), bez významnějšího rozdílu mezi pozemním a inženýrským stavitelstvím. Za prohloubením dynamiky poklesu stál vývoj v 1. pololetí (částečně poznamenán i nepřízní počasí), v samotném 3. čtvrtletí se meziroční pokles produkce již mírnil (po očištění o kalendářní variace na -7,8 %), ta v mezičtvrtletním vyjádření dokonce stagnovala. Stavební produkce reálně meziročně klesá již šestnáct čtvrtletí v řadě, odhlédneme-li od 1. čtvrtletí 2011, kdy byl mírný růst produkce výsledkem velmi nízké srovnávací základny předchozího roku. Naposled byl celoroční růst v odvětví zaznamenán v roce 2007. Reálná hodnota produkce jak v pozemním, tak i inženýrském stavitelství se ve 3. čtvrtletí 2013 nacházela na úrovni dosažené ve stejném období roku 2003, proti vrcholu konjunktury (3q.2008) byla v obou případech nižší o celou čtvrtinu.

Přetrvávající nízká investiční aktivita v ekonomice stlačuje hodnotu nových zakázek na historická minima...

Dlouhodobý utlum tuzemských investic v podnikovém i vládním sektoru se promítá do rekordně nízkých hodnot nových stavebních zakázek. Ty se za 1.-3. čtvrtletí 2013 (u podniků 50 a více zaměstnanci) meziročně snížily téměř o desetinu, v pozemním stavitelství bezmála o pětinu (v absolutním vyjádření na nejnižší hodnotu v novodobé historii), v inženýrském stavitelství vzrostly o 3 % (vlivem rekordně nízké srovnávací základny). V průběhu letošního roku se dosud nevyskytly významnější náznaky oživení. Hodnota nových zakázek za pět let poklesla o polovinu (u pozemních staveb), resp. o 40 % (u inženýrských staveb). Oslabil trend ke snižování průměrné hodnoty nově uzavřené zakázky (za tři letošní čtvrtletí 3,3 mil., před dvěma lety 3,9 mil. korun). Nedostatek nových zakázek se na konci 3. čtvrtletí 2013 promítl i do hodnoty veškerých stavebních zakázek (v celkové výši 131 mld. korun, meziročně téměř o sedminu menší).

...významnější náznaky oživení se na rozdíl od průmyslu ve 3. čtvrtletí neobjevily

Prohloubení meziročního poklesu celkové zásoby dosud nerealizovaných stavebních zakázek od veřejného i soukromého sektoru

Na rozdíl od předchozích let se u stavebních podniků k hlubokému propadu hodnoty celkových veřejných zakázek (o pětinu) přidal meziroční hloubkou srovnatelný pokles soukromých zakázek. Nižší objem těchto zakázek nemohl být kompenzován dynamickým nárůstem váhově dosud okrajových zakázek ze zahraničí (+32 %), ty na konci 3. čtvrtletí tvořily šestinu hodnoty všech zakázek stavebních podniků. Naopak zásoba veřejných stavebních zakázek byla proti roku 2008 nižší více než o polovinu a jejich podíl na veškerých zakázkách stavebních podniků poprvé v historii klesl pod 50% hranici. V roce 2013 se propad evidenčního počtu zaměstnanců dále prohloubil, za pět let nepřetržitých poklesů tak ztratilo stavebnictví ve fyzických osobách přes 50 tisíc zaměstnanců. Dlouhodobé poklesy produkce se odrážejí i v neustále se tenčících provozních ziscích stavebních podniků - ty byly za tři letošní čtvrtletí meziročně o třetinu slabší (podobným tempem klesaly i v loňském roce) a proti stejnému období roku 2010 byly na čtvrtinové úrovni.

Dlouhodobý pokles provozních zisků stavebních podniků, prohloubení meziročních ztrát pracovních míst

Setrvalý pokles zahájené i dokončené bytové výstavby, rekordně nízké počty zahájených bytů v domech pro seniory

Počet zahájených bytů klesal již pátý rokem řadě, proti vrcholící konjunkturu byly jejich počty v úhrnu za devět letošních měsíců poloviční. Meziročně vzrostly pouze byty v bytových domech (+6 %) a z regionů zejména byty zahájené v Praze (+18 %). Naopak rekordně nízké úrovně dosahovala výstavba bytů v domovech pro seniory (295 j.), jejíž intenzita však nebyla vysoká ani v předchozích šesti letech (spíše než o nízké poptávce to svědčí o investiční připravenosti obcí, popř. dotační politice z veřejných rozpočtů). Počet dokončených bytů v 1.-3. čtvrtletí 2013 meziročně o desetinu poklesl na 10-leté minimum bez významnějších rozdílů dle druhů staveb.

Mírný meziroční pokles tržeb ve službách přetrvával i během roku 2013...

Dosavadní letošní vývoj reálných tržeb ve vybraných službách³ se výrazně neodlišuje od tendencí z posledních čtyř let. Od počátku roku 2013 meziročně poklesly o 1,4 %, v samotném 3. čtvrtletí o 0,3 % (po očištění od kalendářních variací o 2 %). Již téměř čtyři roky pokračuje mírný růst tržeb v dopravě a skladování (za 1.-3. čtvrtletí +2,6 %), především zásluhou skladování a vedlejší činnosti v dopravě (+4 %), meziročně vyšší tržby však generovaly všechny hlavní druhy dopravy, vyjma poštovních a kurýrních činností (-7,1 %). Tempo růstu tržeb ve váhově nejvýznamnější pozemní a potrubní dopravě během roku 2013 posilovalo, patrně i díky oživení v průmyslu. Pokračoval diferencovaný vývoj v sektoru ubytování, stravování a pohostinství, kde více než tři roky trvá růst tržeb za ubytování (1.-3. čtvrtletí +2,1 %). Stravování a pohostinství se dlouhodobě potýká s problémy, přestože se hloubka poklesů reálných tržeb letos zmírnila (na -0,7 %) a ve 3. čtvrtletí poprvé od roku 2007 zaznamenalo růst. Za posledních pět let však tržby propadly o celou pětinu.

...oživující průmysl přispěl k vyšším tržbám v dopravě a skladování, zahraniční cestovní ruch v odvětví ubytování, změny na trhu práce pak pracovním agenturám a poradenství v oblasti řízení

Hluboký pokles tržeb u reklamních činností

Výrazně oslabil dynamiku růstu tržeb pracovních agentur (+3,9 %, za čtyři roky však tržby vzrostly o dvě třetiny). Sítila poptávka po poradenství v oblasti řízení podniků (+5,1 %) a v telekomunikačních činnostech či bezpečnostních a pátracích službách. V mírném růstu stále pokračuje i výzkum trhu a veřejného mínění. Citelnější pokles tržeb postihl většinu informačních a komunikačních činností, oblasti nemovitostí, architektonické a inženýrské činnosti, cestovní kanceláře a zejména reklamní činnosti (meziročně o sedminu, od počátku hluboké recese se snížily o více než dvě pětiny).

Od 2. čtvrtletí obnoven mírný růst maloobchodních tržeb vlivem oživení v motoristickém segmentu a u nepotravinářského zboží, vč. internetových prodejí

Rok trvajících meziroční pokles tržeb v maloobchodu (vč. motoristického segmentu) byl ve 2. čtvrtletí 2013 zastaven, ve 3. čtvrtletí pak růst zesílil na +2,6 % (po očištění od kalendářních variací o +1,0 %). V úhrnu za 1.-3. čtvrtletí tržby reálně stagnovaly. Tržby během roku 2013 táhl vzhůru především motoristický segment, který se po čtyřech čtvrtletích vrátil k růstu (ve 2. čtvrtletí +3,6 %, 3. čtvrtletí +8,7 %), a to jak v případě obchodů, tak i údržby motorových vozidel. Posilovaly také tržby za nepotravinářského zboží, které se z mírných meziročních poklesů na počátku roku (-0,5 %) dostaly k růstu ve 3. čtvrtletí (+2,2 %). Již devět čtvrtletí naopak pokračoval mírný pokles reálných tržeb v obchodech s převahou potravin (ve 3. čtvrtletí -0,2 %). Dlouhodobě oslabují i tržby za prodej pohonných hmot (-4 %).

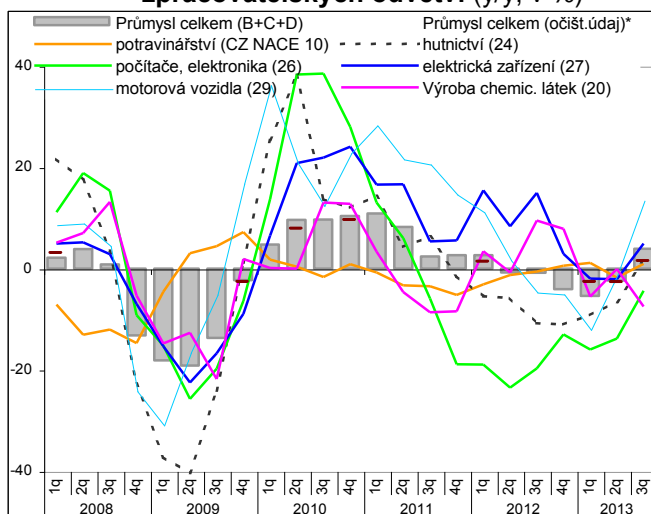
Silnějšími tempy pokračoval pokles maloobchodních tržeb z prodeje pohonných hmot, za pět let byly tržby reálně nižší o sedminu

K vysokým růstům z doby vrcholící konjunktury se během roku 2013 vrátili internetoví prodejci (+25 %). Slevové strategie pomohly i prodejcům počítačových a komunikačních zařízení (+9 %), oděvů a obuvi (+4 %). V ostatních specializovaných prodejnách tržby pouze stagnovaly (knihy, papírenské zboží, výrobky pro kulturu a rekreaci) či mírně oslabily (výrobky převážně pro domácnost; farmaceutické, zdravotnické a drogistické zboží, nábytek, elektrospotřebiče a elektronika).

³ Nezahrnují odvětví obchodu, peněžnictví a pojišťovnictví, vědy a výzkumu a také veřejných služeb

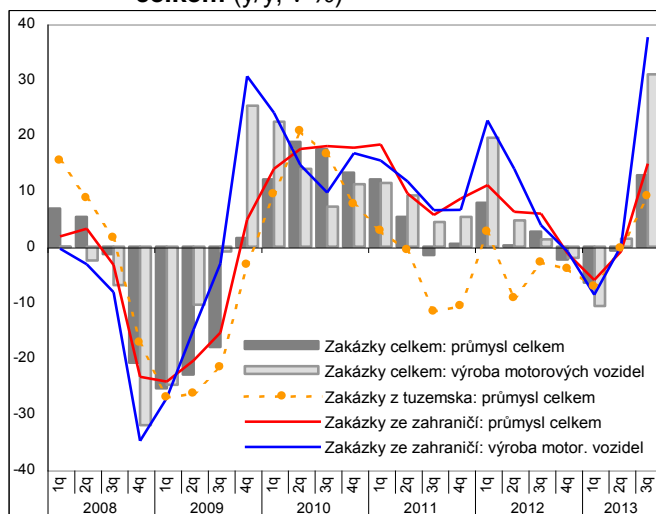

Graf č. 5 **Produkce v průmyslu a vybraných zpracovatelských odvětvích (y/y, v %)**

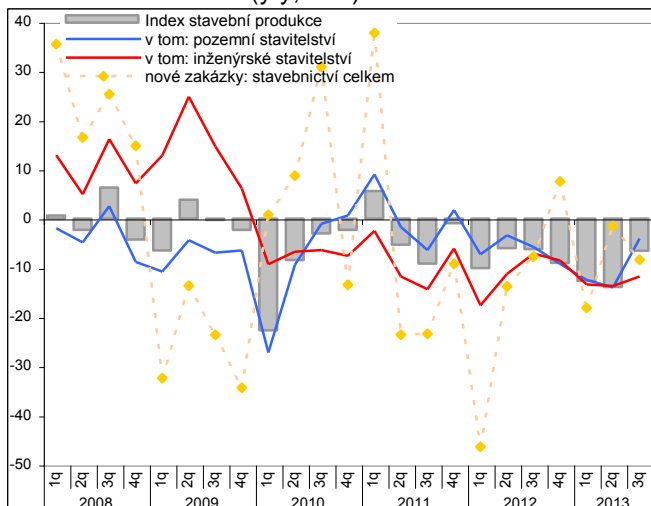
* očištěný údaj o počet pracovních a kalendářních dní

Graf č. 6 **Nové zakázky ve výrobě aut a v průmyslu celkem (y/y, v %)**

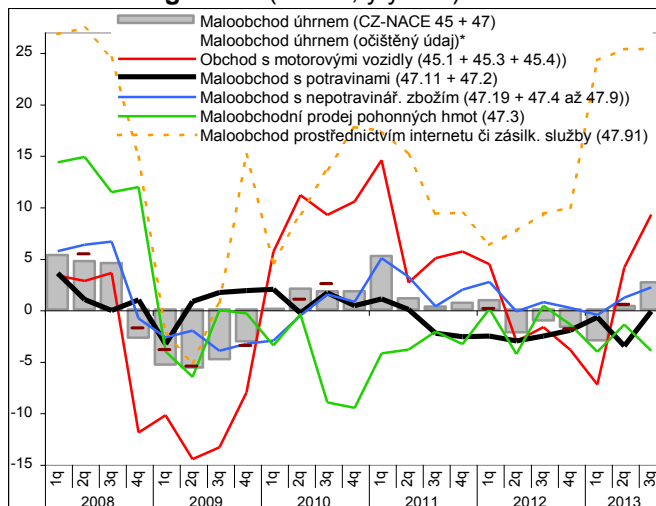
Pramen: ČSÚ

Graf č. 7 **Stavební produkce a hodnota nových zakázek (y/y, v %)**

* očištěný údaj o počet pracovních a kalendářních dní

Graf č. 8 **Tržby v maloobchodě vč. motoristického segmentu (reálně, y/y v %)**

Pramen: ČSÚ

4. Vnější ekonomické vztahy

Za první tři čtvrtletí 2013 zlepšení vnějších vztahů české ekonomiky...

Vnější nerovnováha české ekonomiky měřená saldem běžného účtu platební bilance za první tři čtvrtletí meziročně zlepšila. Zhoršil se však finanční účet, na němž se historicky poprvé objevil schodek. Kapitálový účet však skončil díky platbám z EU ve vysokém přebytku a mohl profinancovat deficity běžného a finančního účtu. Schodek běžného účtu za tři čtvrtletí činil 1,1 % nominálního HDP. Zlepšuje se každoročně od roku 2009.

... na nejlepší výsledek salda běžného účtu srovnatelného období za posledních sedm let

Deficit běžného účtu platební bilance za tři čtvrtletí 2013 činil 30,2 mld. korun, což byl nejlepší výsledek od roku 2006. Proti stejnému období 2012 byl schodek příznivější o 27,5 mld. korun. Ke zlepšení přispěly zbožové operace zahraničního obchodu – výkonová bilance byla nejsilnější od počátku sledování, ovšem se stagnujícím přebytkem bilance služeb (39,6 mld. korun). Zlepšení tak obstarala obchodní bilance s přebytkem 154,4 mld. korun⁴.

Vysokou převahu příjmů z exportu zboží nad výdaje za jeho dovoz ovlivní mírný růst vývozu (+0,6 %) a pokles dovozu (-1,3 %). Jeho příčinou byla přetrvávající slabost

⁴ Z dat o dovozech v vývozech zboží v cenách FOB.

poptávky v české ekonomice i deflace na dovozu – meziroční pokles dovozních cen se každé čtvrtletí prohluboval a snižoval tak hodnotu dováženého zboží.

Slabší příjmy z cestovního ruchu i dopravy při vyšším přebytku obchodu s ostatními službami

Na bilanci služeb působilo meziroční snížení příjmů z dopravy (-1,3 %) při růstu výdajů na tuto službu a ve stejném směru i růst aktivního cestovního ruchu na jedné straně a pokles příjmů z cestovního ruchu na straně druhé (-0,8 %). Naopak v obchodu s ostatními službami stoupl vývoz z ČR (o téměř 7 mld. korun) při poklesu jejich dovozu (-1 mld. korun), což významně zredukovalo jejich deficit (na 3 mld. z 11 mld. korun ve stejném období 2012). V úhrnu export služeb z ČR stoupl o 1,3 %, ale jejich import o 1,6 %.

Zhoršení bilance výnosů ovlivnil o polovinu vyšší odliv dividend, mzdové saldo se zahraničím naopak zapůsobilo příznivě

Bilance výnosů se o 13 mld. korun zhoršila (na 223,9 mld.), když odliv peněz ze země ve formě dividend zahraničním vlastníkům firem v ČR (-90,5 mld.) byl o více než 30 mld. korun vyšší než v prvních třech čtvrtletích roku 2012. Naopak výnosy z práce tuzemských pracovníků v zahraničí (13,3 mld. korun) převýšily náklady na práci zahraničních pracovníků v ČR (10,6 mld. korun). Je to jev patrný ve čtvrtletních kumulacích již od poloviny roku 2011 a souvisí se situací na trhu práce (nedostatek příležitostí vedl ke snížení počtu těchto pracovníků v ČR).

Výsledek běžných převodů lepší vlivem došlých plateb z EU

K příznivému vývoji na běžném účtu platební bilance přispěl výsledek běžných převodů. Za první tři čtvrtletí se téměř rovnal nule (-0,2 mld. korun), což rovněž představovalo výrazné meziroční zlepšení (z -7,2 mld. korun ve stejném období 2012). Příjmy již nebyly negativně ovlivněny nečerpáním z fondů EU.

Historicky poprvé schodek na finančním účtu – příčinou prudké snížení přebytku přímých investic při vyšších zahraničních akvizicích domácích firem...

Finanční účet se výrazně zhoršil. Meziročně přišlo do ČR méně přímých zahraničních investic (o 45 %, tj. o 64 mld. korun). Nižší byl i čistý příliv portfoliových investic při zlepšení předchozího hlubokého deficitu u ostatních investic.

Schodek na finančním účtu ve výši 5,6 mld. korun byl způsoben především výraznou redukcí salda přímých investic, kde se přebytek ve výši 122,8 mld. korun u konce září 2012 snížil na pouhých 29 mld. korun. Při nedostatku investičních příležitostí k nákupům firem v ČR k tomu přispěly investice tuzemských přímých investorů ve výši 50,5 mld. korun (loni za stejné období jen 20,6 mld.). Za prvních sedm měsíců proběhlo dvanáct významnějších zahraničních akvizic, hlavně v Polsku, s příležitostmi danými velikostí tamějšího trhu, a také na Slovensku.

... a především chybějícím přílivem investicemi ze zahraničí

Významněji však byl nově se vyskytnuvší deficit finančního účtu ovlivněn nižším přílivem přímých investic ze zahraničí (79,5 mld. proti 143 mld. korun za stejné období 2012, kdy však šlo toky extrémní, srovnatelné naposledy s rokem 2005). Mírně nižší byly kapitálové vstupy a reinvestovaný zisk, ještě nepříznivěji však zapůsobilo splácení úvěrů zahraničním mateřským společnostem (jen ve 3. čtvrtletí přes 41 mld. korun).

Příliv portfoliových investic v čistém nižší než před rokem

V portfoliových obchodech došlo k čistému přílivu peněz do země, i když nižšímu než ve stejném období 2012. Tuzemské subjekty posilovaly své pozice v zahraničních akcích (nikoli však dluhopisech). Portfolioví investoři ze zahraničí pokračovali v masívních nákupech českého dluhu (60 mld. korun v čistém), i když ne tak vysokých jako za první tři čtvrtletí 2012 (83,4 mld. korun).

Ostatní investice s menším deficitem

Odliv peněz ze země v položce Ostatní investice za první tři čtvrtletí pokračoval (97 mld.), ale v menším rozsahu než před rokem (137 mld. korun). V případě obchodních bank se odliv peněz přesunul do dlouhodobých aktiv ve výši 57 mld. (loni 7 mld. korun) z aktiv krátkodobých (8 mld. proti loňským 31 mld. korun). Zahraniční subjekty své dlouhodobé závazky obchodním bankám v ČR naopak splácely a právě to přispělo ke zlepšení deficitu v položce Ostatní investice.

Export zboží mírně stoupl, dovoz klesl

Export zboží se v prvních třech čtvrtletí zvýšil meziročně jen nepatrně (+0,6 %) díky výraznějšímu růstu v letních měsících (v předchozích dvou čtvrtletích -4,5 %, resp. -1,4 %). Dovozy zboží klesl o 1,3 %. Z velkých položek podle výrobní klasifikace⁵ k tomu přispěl import ropy a zemního plynu (-2,3 %), základních kovů (-0,2 %) a zejména počítačů a elektroniky (-11,7 %). Zejména u surovin působil vliv klesajících dovozních cen, u počítačů pak desetinný propad exportu i přetrvávající dvojciferný pokles domácích tržeb.

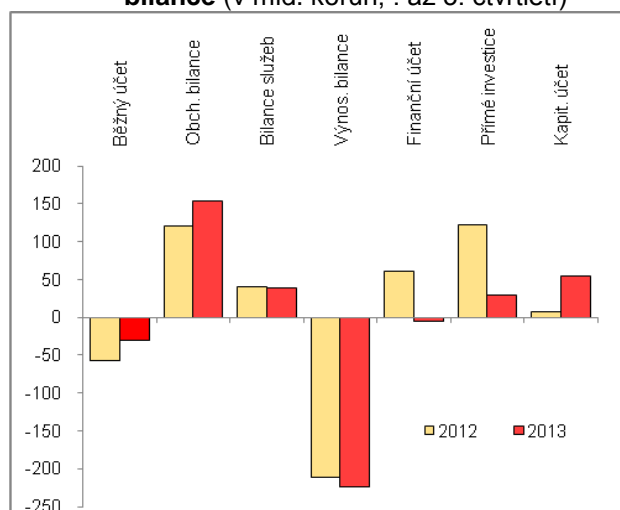
⁵ Dovozy v národním pojetí v cenách CIF.

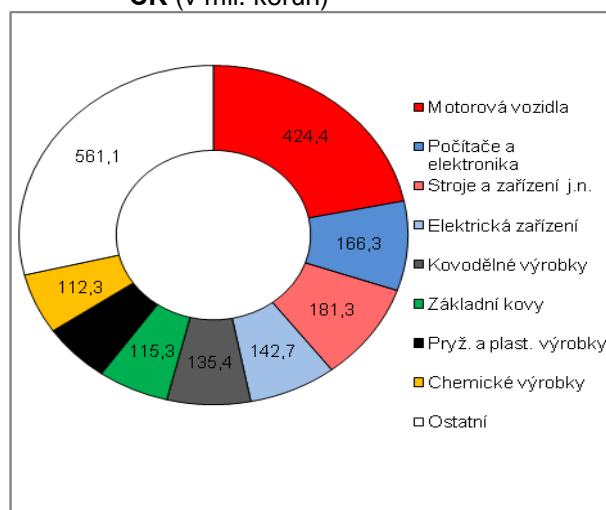

Export aut ve výši 424 mld. korun představoval 22 % celkových exportů z ČR a s pouhou meziroční stagnací ovlivnil slabé tempo úhrnných vývozů. O více než čtvrtinu klesl export elektřiny. Žádané na zahraničních trzích byla naopak elektrická zařízení exportovaná z ČR (+6,6 %), strojírenské výrobky (+5,8 %), gumárenské a plastikářské produkty (+2,6 %). Za první tři čtvrtletí meziročně však rostl i export objemově menších položek, např. potravin (+7,6 %) a nápojů (+12,5 %), Dále pak i kožedělných produktů (+8,7 %), nábytku (+7,4 %) nebo farmaceutických výrobků (+4,8 %), kde ve všech případech kompenzoval rostoucí export meziročně klesající domácí tržby těchto produkčních odvětví.

Graf č. 9 Salda vybraných položek platební bilance (v mld. korun, . až 3. čtvrtletí)

Graf č. 10 Příliv přímých zahraničních investic do ČR (v mil. korun)

Pramen: ČNB, vlastní propočty

5. Ceny

Celková cenová hladina v ekonomice vzrostla v 1. čtvrtletí 2013 ve srovnání se stejným obdobím předchozího roku o 1,8 %, ve 2. a 3. kvartále však tempo oslabovalo

Snižování meziročního tempa růstu cen pro spotřebitele bylo patrné již od 2. čtvrtletí 2012...

... a to i přes silný pro-růstový efekt daňových úprav na počátku roku 2013 v důsledku navýšení obou sazeb DPH o 1 pb.

Celková cenová hladina v ekonomice měřená implicitním deflátorem HDP⁶ vzrostla ve 3. kvartále 2013 v porovnání se stejným obdobím předchozího roku o 1,5 %. Ačkoliv v 1. čtvrtletí 2013 vzrostlo tempo růstu cenové hladiny na 1,8 % (z 1 % v posledním čtvrtletí 2012), během roku 2013 růst cen zpomaloval. Podílelo se na tom snižování tempa růstu cen domácí poptávky (výdajů na konečnou spotřebu a tvorby hrubého kapitálu). Oslabovalo i meziroční tempo růstu cen vývozu, u dovozu byl pozorován po všechna tři čtvrtletí 2013 dokonce pokles cen. Ze strany zahraničního obchodu tak plynulo ve všech třech kvartálech roku 2013 meziroční zlepšování směnných relací.

Navyšování spotřebitelských cen i nadále zpomalovalo. Jestliže v 1. čtvrtletí 2013 ceny meziročně vzrostly o 1,8 %, ve 2. čtvrtletí tempo kleslo k 1,5 % a ve 3. kvartále byly ceny vyšší již jen o 1,2 %. Růst cen pro spotřebitele tak zpomaloval již od 2. čtvrtletí 2012, tedy šestý kvartál v řadě a meziroční růst cen ve 3. čtvrtletí 2013 byl nejnižší za posledních třináct kvartálů.

Silný vliv na meziroční navýšení cen pro spotřebitele v roce 2013 mělo zvýšení obou sazeb DPH o jeden procentní bod v lednu roku 2013. Jestliže byly ceny v lednu 2013 ve srovnání s prosincem 2012 o 1,3 % vyšší, z většiny byl tento cenový skok způsoben právě daňovými úpravami (vliv daňových úprav se na růstu cen pro spotřebitele podílel 0,8 pb.). Nebýt navýšení sazeb DPH na počátku roku, meziroční nárůst spotřebitelských cen v prvních třech kvartálech 2013 by byl výrazně nižší – meziměsíční změny cen pro spotřebitele se totiž v kladných hodnotách kromě ledna pohybovaly jen v únoru, březnu, dubnu a červnu, v ostatních měsících docházelo k meziměsíčnímu snižování cen. Jestliže ještě v červnu 2013 ceny pro spotřebitele narostly ve srovnání s předchozím měsícem o 0,4 %, v červenci již 0,2 % klesly, stejné platilo i o srpnu a v září propadly dokonce o 0,4 %.

⁶ Očištěno od sezónnosti a vlivu nestejného počtu pracovních dní.

Na snižování tempa růstu spotřebitelských cen (meziročně) se silně podílelo slabší meziroční navýšování cen hodnotově nejvýznamnějších výdajů na bydlení, vodu, energii a paliva...

Více než čtvrtinu spotřebních výdajů domácností tvoří platby za bydlení, vodu, energie a paliva. Ceny těchto výdajů se navyšují dlouhodobě, výjimkou nebyl ani rok 2013. Přesto meziroční tempo růstu cen zpomalovalo již od 2. čtvrtletí 2012 a bylo jedním z hlavních důvodů poklesu celkového tempa růstu cen pro spotřebitele. Jestliže ještě v 1. čtvrtletí 2013 vzrostly ceny bydlení, vody, energie a paliv v porovnání se stejným obdobím předchozího roku o 2,6 %, ve 2. kvartále již jen o 2 % a ve 3. čtvrtletí se tempo snížilo dokonce k 1,2 %. Významnou roli v určování cen pro spotřebitele hrají i ceny potravin a nealkoholických nápojů. Růst cen těchto komodit v roce 2013 lze považovat za relativně stabilní – ceny byly v 1. čtvrtletí vyšší o 4,9 %, ve 2. kvartále o 5,4 % a ve 3. čtvrtletí o 5,3 %. Meziroční navýšení cen potravin a nealkoholických nápojů bylo po všechny tři kvartály 2013 nejvyšší ze všech oddílů zahrnutých ve spotřebním koši.

... ale i značné meziroční zlevňování výdajově méně významných telekomunikačních služeb

Celoročně nižší ceny ve srovnání se stejným obdobím předchozího roku vykazovalo bytové vybavení, zařízení domácností a opravy; doprava; pošta a telekomunikace. Zatímco u prvních dvou oddílů byly ceny nižší jen v řádu procentních bodů, ceny pošty a telekomunikací klesaly velmi výrazně – o 4,9 % přes 9,5 % ve 2. čtvrtletí na 11,4 % ve 3. kvartále. Rapidní pokles cen tohoto oddílu byl dán výrazným zlevňováním telekomunikačních služeb o 4,5 % přes 9,4 % na prozatím konečných 11,6 % ve 3. čtvrtletí - jednu z hlavních rolí v tomto pro spotřebitele příznivém cenovém vývoji zřejmě sehrávala silná konkurence mezi jednotlivými poskytovateli a boj o zákazníka.

K zastavení poklesu meziročního tempa růstu cen průmyslových výrobců přispělo nepokračující meziroční snižování cen zpracovatelů...

Ve 3. čtvrtletí 2013 byl zastaven pokles meziročního tempa růstu cen průmyslových výrobců. Jestliže již od 3. čtvrtletí 2011 docházelo ke snižování tempa růstu cen - v 1. čtvrtletí 2013 byly ceny v porovnání s příslušným obdobím předchozího roku vyšší již jen o 1,2 %, ve 2. kvartále o 0,5 % - ve 3. čtvrtletí 2013 došlo k růstu cen o mírně vyšších 0,7 %. Hlavní roli na této změně mělo nepokračující snižování cen ve zpracovatelském průmyslu. Jestliže ceny výrobců ve zpracovatelském průmyslu v 1. čtvrtletí 2013 rostly o 0,8 %, ve 2. čtvrtletí o 0,2 % klesly – pokles však ve 3. čtvrtletí 2013 nepokračoval a ceny zpracovatelů meziročně v zásadě stagnovaly (+0,1 %).

...ve spojení se stabilním meziročním růstem cen v energetice a zásobování vodou

V lednu 2013 (stejně jako v předchozích dvou letech) skokově vzrostly ceny v energetice - v každém kvartále byly meziročně vyšší o více než 3 %. K obdobné změně došlo i u zásobování vodou a služeb souvisejících s odpadními vodami – v každém čtvrtletí byly ceny vyšší o více než 5 %. Cenový vývoj v těchto segmentech tak byl hlavním motorem pro sice mírný, avšak stále pozitivní růst cen průmyslových výrobců. Naopak v poklesu pokračovaly ceny v těžbě a dobývání. Tyto ceny se snižovaly vlivem klesajících cen uhlí již od 2. čtvrtletí 2012, výjimkou byl jen ojedinělý meziroční nárůst cen ve 2. čtvrtletí 2013 o 0,4 %, ve 3. kvartále 2013 ceny opět klesly (o 2 %).

Klesající ceny rostlinné výroby vedly ke snižujícím se meziročnímu tempu růstu cen v zemědělství, ...

Zpomaloval růst cen i v zemědělství. Jestliže ještě v 1. čtvrtletí 2013 byly ceny v zemědělství v porovnání se stejným obdobím předchozího roku vyšší o 14,4 %, ve 2. čtvrtletí již jen o 9,3 % a v dalším kvartále dokonce o pouhých 1,4 %. Tento vývoj byl dán snižujícími se cenami rostlinné výroby (zejména obilovin a průmyslových plodin ovlivněné klesajícími cenami na světovém trhu) – ceny rostlinné výroby byly ve 2. čtvrtletí 2013 mezikvartálně o 5,3 % nižší, ve 3. čtvrtletí již více než o desetinu. Pouze částečnou kompenzací byl mezičtvrtletní nárůst cen živočišné výroby o 2 % ve 3. kvartále 2013.

...to však nemělo výraznější vliv na dynamiku cen potravin a nealkoholických nápojů

Postupné snižování meziročního růstu cen v zemědělství se však neprojevilo v tempech růstu cen potravin a nealkoholických nápojů poptávaných spotřebiteli – jak již bylo zmíněno, meziroční růst cen tohoto oddílu byl v roce 2013 poměrně stabilní. Na tomto tak zřejmě profitovali producenti – otázka však je, zda primární výrobci, zpracovatelé či obchodníci.

Nepříznivý vývoj ve stavebnictví prohlouben – nejen že pokračoval meziroční pokles cen stavebních děl, propad v roce 2013 zrychlil...

Oslabující poptávka po stavebních činnostech tlačila stavební firmy, aby snižovaly ceny stavebních děl i nadále. Za znepokojivou skutečnost však již neoznačíme jen dlouhodobý pokles cen ve stavebnictví, ale především prohlubující se tempa poklesu. Jestliže za celý rok 2012 nepřekročil meziroční pokles cen stavebních děl v ani jednom kvartále 1 pb., v roce 2013 naopak pokles v ani jednom kvartále nebyl nižší než 1 pb. - docházelo k postupnému prohloubení poklesu cen stavebních děl z 1 % v 1. čtvrtletí 2013 na 1,3 % ve 2. a 3. kvartále. V září 2013 byly ceny

stavebních děl nižší ve srovnání se stejným měsícem předchozího roku již 43. měsíc v řadě.

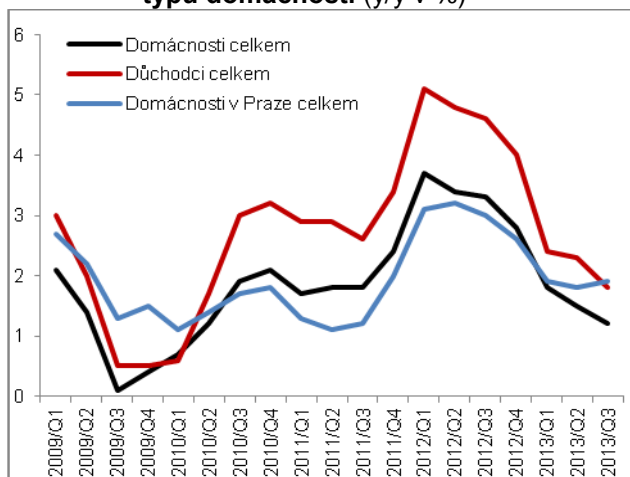
..., obdobné zhoršení cenového vývoje během roku 2013 bylo patrné i u tržních služeb

Ke změně trendu nedošlo ani u tržních služeb – i ceny v této oblasti v roce 2013 pokračovaly v meziročním poklesu. Za nepříznivý fakt lze však označit skutečnost, že stejně jako u cen stavebních děl docházelo během roku 2013 k postupnému prohlubování poklesů. Jestliže v 1. čtvrtletí 2013 byly ceny v porovnání se stejným obdobím předchozího roku nižší o 0,5 %, ve 2. čtvrtletí již o 1,7 %. Tempo poklesu však i nadále prohlubovalo a ve 3. kvartále 2013 byly ceny nižší již o 2,1 %. Z jednotlivých oblastí byl jednoznačně nejhlubší pokles cen pozorován u telekomunikačních služeb (ve 3. čtvrtletí již o více než jednu pětinu) – je zřejmé, že hlavní roli v tomto vývoji hrál již zmiňovaný konkurenční boj o zákazníka.

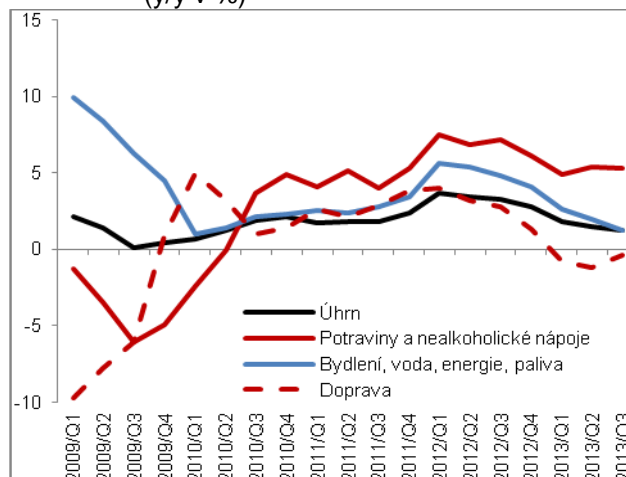
Ze zahraničí byla ve všech třech kvartálech 2013 „dovážena deflace“

K ekonomicky nepříznivému vývoji cen v tuzemské ekonomice – patrnému z jednotlivých ukazatelů – vedoucímu následně ke klesajícímu tempu růstu spotřebitelských cen, tedy inflace, přispívaly i ceny v zahraničním obchodě, konkrétně ceny dovozu. Ve všech třech kvartálech roku 2013 byly ceny dovozu v porovnání se stejným obdobím předchozího roku nižší. Ani ceny dováženého zboží tak netlačily na růst cenové hladiny v české ekonomice – naopak. Jestliže v 1. čtvrtletí byly ceny nižší o 0,3 %, ve 2. kvartále o 0,7 % a ve 3. již o 0,9 %. Na tomto vývoji se podílely zejména klesající ceny ostatních surovin a minerálních paliv a maziv. Ve 3. čtvrtletí 2013 na pokles cen dovozu tlačila i apreciacie CZK k USD (v meziročním vyjádření). Jestliže byl na straně vývozu pozorován mírný meziroční cenový nárůst (o 0,9 % v 1. čtvrtletí přes 0,6 % ve 2. kvartále na 0,4 % ve 3. čtvrtletí 2013), docházelo ve všech třech kvartálech 2013 ke zlepšování směnných relací.

Graf č. 11 Růst spotřebitelských cen jednotlivých typů domácností (y/y v %)

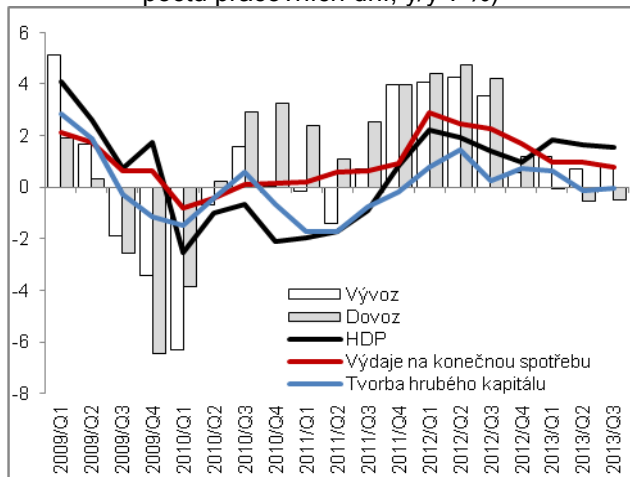

Graf č. 12 Růst cen ve vybraných oddílech CPI (y/y v %)

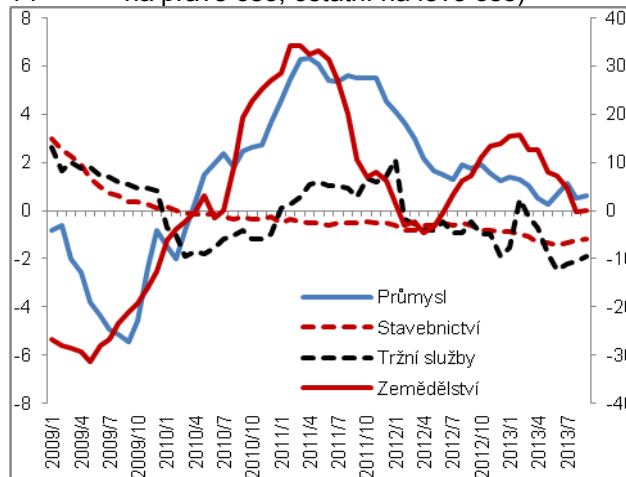

Pramen: ČSÚ

Graf č. 13 Deflátoři (očistěno od sezónnosti a vlivu počtu pracovních dní, y/y v %)

Graf č. 14 Ceny výrobců (y/y v %, ceny v zemědělství na pravé ose, ostatní na levé ose)

Pramen: ČSÚ

6. Trh práce

Tempo růstu celkové zaměstnanosti meziročně polevilo, mezikvartálně počty zaměstnaných osob klesly; posiluje zaměstnanecký statut

Meziroční růst celkové zaměstnanosti - podle sezónně očištěných dat a v pojetí národních účtů - ve 3. čtvrtletí 2013 pokračoval, i když přírůstek nebyl tak silný jako v předchozích dvou čtvrtletích. Mezikvartálně se však počet zaměstnaných osob v české ekonomice snížil, když zřejmě zapůsobil i efekt silné srovnávací základny 2. čtvrtletí. Dochází však také k významné strukturální změně, kterou česká ekonomika obvykle zažívá až ve fázi oživení – ve 3. čtvrtletí ubylo téměř 33 tisíc sebezaměstnávajících (podnikatelů bez zaměstnanců), přičemž opticky se téměř celý tento úbytek přelil do zvýšeného počtu zaměstnanců (37,5 tis. osob). Není však jisté, že je tomu tak i v současné době, kdy zaměstnanecký status nemusí být plnohodnotný (částečné úvazky, práce na dobu určitou).

Lidé nacházejí více práci ve službách

V ČR bylo ve 3. čtvrtletí zaměstnáno 5 118,9 tis. osob, tj. o 0,7 % více než ve stejném období 2012, ale o 0,4 % méně než ve 2. čtvrtletí. Významný meziroční růst zaznamenaly především služby, vč. veřejných - dále zrychlil růst počtu zaměstnaných v profesních, vědeckých, technických a administrativních činnostech (+4,4 %) a v činnostech v oblasti nemovitostí (+3,7 %). Už třetí čtvrtletí v řadě stouplo najímání pracovníků ve veřejné správě, obraně, vzdělávání, zdravotní a sociální péči (+2,5 %), v samotných centrálních úřadech však počet zaměstnanců klesl o 1,6 tis. osob. O 0,5 % více osob zaměstnal proti stejnému období 2012 i průmysl. Dohromady našlo v těchto čtyřech odvětvích proti 3. čtvrtletí 2012 nově práci 51 tis. lidí, celkem v ekonomice pak 36,4 tis. lidí, protože zaměstnanost klesla ve stavebnictví (-7,5 tis.), v obchodě, dopravě, ubytování a pohostinství (-3,7 tis.), v zemědělství vč. lesnictví a rybnictví (-3,1 tis.), v ostatních činnostech (-2,9 tis.) a nepatrně i ve finančních službách (-0,2 tis. osob).

Značný přírůstek odpracovaných hodin...

Proti 3. čtvrtletí 2012 výrazně stoupl počet hodin, které odpracovaly celkově zaměstnané osoby v ekonomice (+3,7 %, samotní zaměstnanci dokonce +5 %). Tak silný přírůstek nebyl zaznamenán ani v jednom ze čtvrtletí během posledních pěti let. Vymyká se tak trendu sledovanému od jara 2012, kdy při zvyšujícím se počtu zaměstnaných osob - patrně i přes recesi - počet odpracovaných hodin nerostl. Zdůvodnění prostřednictvím rostoucích kratších pracovních úvazků, resp. prací na dobu určitou, bylo možné i kvantifikovat.

... vedl k poklesu hodinové produktivity práce v ekonomice...

Tento obrát, tj. slabší nárůst počtu zaměstnaných osob při zvýšení počtu odpracovaných hodin, lze chápat jako příznivou skutečnost, která může naznačovat, že se začíná znovu více uplatňovat zaměstnávání na plný úvazek - s výjimkou stavebnictví a zemědělství byl obrát patrný ve všech odvětvích. Hovoří pro to i vyšší přírůstek počtu zaměstnanců (+0,9 %) než celkové zaměstnanosti (+0,7 %).

O desetinu vzrostl počet odpracovaných hodin v odvětví ICT a zhruba stejně také u profesních, vědeckých, technických a administrativních činností, ale relativně silně i v průmyslu (+6 %). Ve vztahu k vykázané hrubé přidané hodnotě⁷ v odvětvích hodinová produktivita práce v ekonomice klesla o 3,6 % (zvýšila se jen v zemědělství a v odvětví peněžnictví a pojišťovnictví).

... přičemž současně klesla už několik čtvrtletí po sobě i produktivita práce na zaměstnanou osobu

Klesla však i produktivita na jednu zaměstnanou osobu, která se snižovala již v předchozích čtvrtletích vlivem růstu celkové zaměstnanosti a slabé hrubé přidané hodnoty v české ekonomice. Ve 3. čtvrtletí byla meziročně nižší o 0,7 %. V polovině odvětví však rostla, zejména v peněžnictví a pojišťovnictví (+8,8 %), v zemědělství (+6 %) zpracovatelském průmyslu (+1,9 %) i průmyslu celkem (+1,9 %), který zaměstnává 1 392,3 tis. osob tj. 27,2 % celkově zaměstnaných v ekonomice ČR.

Riziko pro konkurenceschopnost

Kombinace poklesu hodinové produktivity práce i produktivity na zaměstnanou osobu je nepříznivá a pokud by přetrvávala i nadále, vedla by ke zhoršení konkurenceschopnosti ekonomiky.

Opětovný nárůst obecné míry nezaměstnanosti proti její výši ve 2. čtvrtletí 2013

Trh práce se podle vykazované nezaměstnanosti významně nelepší, naopak proti relacím ve 2. čtvrtletí se zhoršil. Ve 3. čtvrtletí nemělo práci podle Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) 369,6 tisíc lidí, což bylo meziročně nepatrně více a mezikvartálně (v sezónním očištění) o pouhých 600 osob méně. Přitom 2. čtvrtletí

⁷ Hrubá přidaná hodnota reálné a v sezónním očištění, počty odpracovaných hodin a počty zaměstnaných osob v sezónním očištění.

ukazovalo směr příznivější - tehdy nemělo práci 358 tis. lidí, ale proti předchozímu čtvrtletí nezaměstnaných ubylo výrazněji (-11,8 tis. osob). Dlouhodobě nezaměstnaných rovněž proti 2. čtvrtletí přibýlo (ze 158,8 tis. na 161,5 tis. osob). Přetrvávající finanční nároky na veřejné rozpočty při utlumené aktivní politice zaměstnanosti jsou při tomto vývoji evidentní.

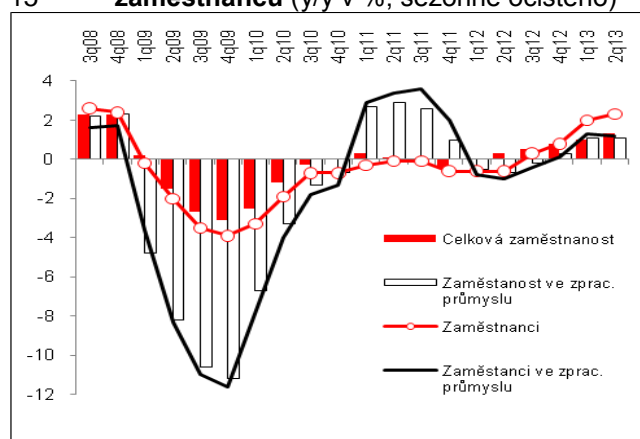
Růst počtů nezaměstnaných zvýšil obecnou míru nezaměstnanosti⁸ na 7 % osob věkové skupiny 15 až 64 let z 6,8 % ve 2. čtvrtletí. Bez zaměstnání byla už téměř čtvrtina osob se základním vzděláním. Podíl zaměstnaných k nezaměstnaným této věkové skupiny, tzv. míra ekonomické aktivity, byla ve 3. čtvrtletí historicky nejvyšší (73,2 %), ale díky rostoucí zaměstnanosti formou částečných pracovních úvazků a úvazků na dobu určitou.

Za tři čtvrtletí 2013 přetrvával pokles reálné mzdy patrný již před rokem, v samotném 3. čtvrtletí reálná mzda poklesla jen v nepodnikatelské sféře

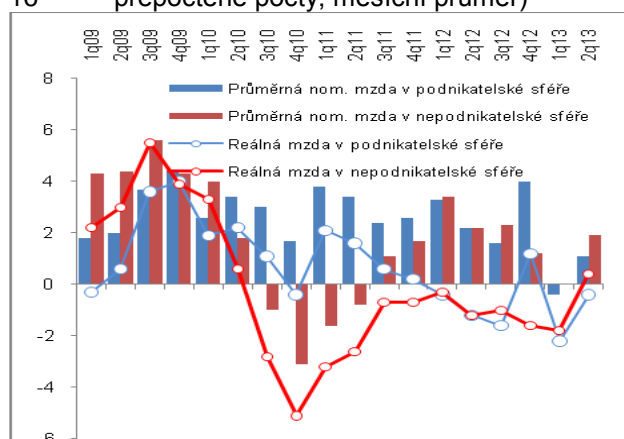
Koupěschopná poptávka obyvatel ČR je limitována slabým růstem nominálních mezd a vzhledem k cenovému vývoji i dlouhotrvajícím poklesem mzdy reálné. Ta klesala za první tři čtvrtletí roku 2012 (-1 %) i 2013 (-0,8 %), v nepodnikatelské sféře i v roce 2011 (-2,2 %), v samotném 3. čtvrtletí se nepatrně zvýšila (+0,1 %) díky růstu v podnikatelské sféře (+0,2 %).

Průměrná hrubá měsíční nominální mzda byla ve 3. čtvrtletí meziročně vyšší o 0,7 % (+1,4 % v podnikatelské sféře a +0,8 % v nepodnikatelské sféře). Ve firmách se během roku i celkově její přírůstky zvyšovaly, v nepodnikatelské sféře byl ve 3. čtvrtletí meziroční růst nižší než ve 2. čtvrtletí. Rozdíl mezi tím, kolik brali měsíčně lidé zaměstnaní ve finančním sektoru a lidé pracující v ubytovacích a stravovacích službách, činil více než 33 tisíc korun.

Graf č. 15 Celková zaměstnanost a počty zaměstnanců (y/y v %, sezónně očištěno)

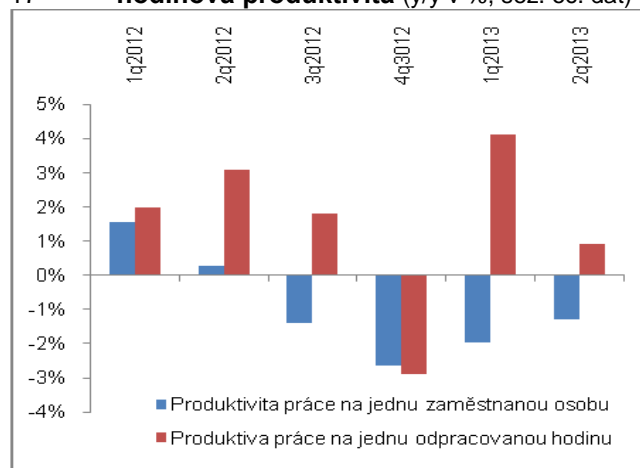

Graf č. 16 Nominální a reálná mzda (y/y v %, na přepočtené počty, měsíční průměr)

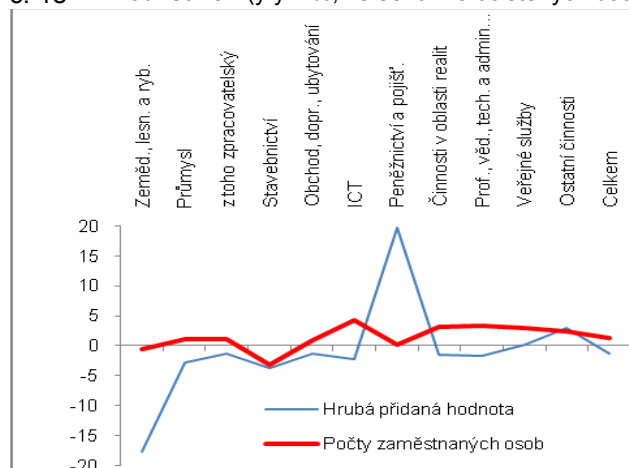

Pramen: ČSÚ

Graf č. 17 Produktivita práce/zam. osobu a hodinová produktivita (y/y v %, sez. oč. dat)

Graf č. 18 Přidaná hodnota a počty zaměstnaných v odvětvích (y/y v %, ze sezónně očištěných dat)

Pramen: ČSÚ, vlastní výpočty

⁸ Podle definice Mezinárodní organizace práce (ILO).

7. Měnové podmínky

Pokračující měnová expanze

Pokles úrokových sazeb na trhu mezibankovních depozit a výnosové křivky, které ztrácejí na své strmosti, indikují další pokles inflačních očekávání. Roční sazba PRIBOR klesla z lednových 0,86 % na 0,74 % v září (o 0,12 pb. klesla zprudka i od října do listopadu). Zásoba peněz činila závěrem 3. čtvrtletí 3 175,7 mld. korun a meziročně stoupla 5,1 %. Expanzivní charakter měnových podmínek je patrný i proti podstatně slabšímu tempu nominálního HDP (+1,2 %). Růst zásoby peněz táhly výrazně rostoucí zůstatky na běžných účtech firem (+18 % meziročně), objem tzv. quasi peněz, tj. vkladů se splatností a výpovědní lhůtou, meziročně klesl (-3,1 %).

Firmy neinvestují a hromadí peníze na běžných účtech - meziroční růst o 104 mld. korun; tento jev započal v pololetí 2012 během recese

Domácnosti zvýšily vklady na běžných a žirových účtů meziročně o 66 mld. korun - v samotném 3. čtvrtletí jen o 10,6 mld. korun -, ale podniky o 104 mld. korun. Pokračuje tak hromadění peněz firem bez jejich užití na investice. Na termínovaných firemních depozitech (vkladech se splatností a výpovědní lhůtou) však 32 mld. ubylo, což může signalizovat, že podniky přeskupují své úložky směrem k pohotovějšímu využití. Mluví pro to i očekávání z konjunkturních průzkumů, podle nichž firmy v průmyslu počítají pro rok 2014 s růstem investic o 2 %, převážně však do oprav a údržby stávajících zařízení. I tak však je soustředování peněz firem do termínovaných i netermínovaných depozit druhé největší za posledních šest let.

Netermínované vklady domácností s nejslabším přírůstkem z posledních osm let,...

Nepříliš dobrá příjmová situace domácností oslabuje intenzitu úložek. Jejich netermínované vklady sice rostou, ale meziroční přírůstek byl koncem září nejnižší od srovnatelného období roku 2005. V posledních třech letech má klesající tendenci. Od konce 3. čtvrtletí 2010, kdy činil meziročně přes 163 mld. korun, byl přírůstek v dalších letech vždy nižší. Příčina leží ve slabém růstu hrubého disponibilního důchodu domácností. Ten se za předchozí čtyři čtvrtletí (údaj za 3. čtvrtletí 2013 ještě není znám) zvyšoval meziročně v průměru jen o 2,3 mld. korun, tj. +0,4 % a ovlivnil i slabé tempo růstu výdajů na konečnou spotřebu (+0,3 % nominálně) a přírůstek hrubých úspor (+1,9 %).

... ale přesto byly jediným faktorem růstu depozit českých domácností, protože stavy peněz na termínovaných vkladech opět dále klesly

Přitom i tyto klesající přírůstky netermínovaných vkladů představují prakticky jediný faktor růstu depozit domácností, neboť na jejich termínovaných vkladech ubylo meziročně 32,3 mld. korun - stavy vkladů se splatností (-39,5 mld. korun) klesají už pět čtvrtletí za sebou. Vklady domácností s výpovědní lhůtou sice koncem 3. čtvrtletí meziročně vzrostly, ovšem během 2. i 3. čtvrtletí se rovněž snižovaly.

Nízký meziroční přírůstek úhrnu netermínovaných a termínovaných vkladů českých domácností byl ukazuje na jejich problémy i v hospodaření s penězi.

Slabé tempo úvěrů firmám bez jasného trendu

Růst domácích úvěrů o 3,1 % meziročně byl větší měrou ovlivněn zvýšením čistého úvěru vládnímu sektoru (+5,1 %, centrální vládě +6,5 %). Úvěry firmám zřetelně neožívají. Po pěti čtvrtletích poklesu tempa (do konce roku 2012) se z nepříznivého trendu sice vymanily, ale bez zřetelné dynamiky - ve 3. čtvrtletí se jejich růst sice meziročně zvýšil (+1,2 % po +0,4 % z 2. čtvrtletí), ale přírůstek ve výši 11,6 mld. korun byl třetí nejslabší od 1. čtvrtletí 2011, kdy úvěry firmám obnovily růst.

Opět mírný růst zadlužování domácností u bank, u nebankovních zprostředkovatelů pokles

Zadluženost domácností se v roce 2013 mírně zvyšuje. Ve 3. čtvrtletí stoupla podle dat z měnového přehledu meziročně o 4,3 % po 3,9 %, resp. 3,7 % z předchozích dvou čtvrtletí. Po dvou letech redukce na spotřebu však již bylo ve 3. čtvrtletí jejich meziroční snížení nepatrné (-0,1 %). Může signalizovat změnu vyvolanou „vynuceným“ zadlužováním, které plyne z nelepších se finanční situací domácností. Dokreslovalo to i oživení úvěrů domácnostem od nebankovních zprostředkovatelů z 1. čtvrtletí 2013, ale ty ve 2. čtvrtletí meziročně jen stagnovaly a poté je ve 3. čtvrtletí vystřídal pokles. To však může být způsobeno i možností, že i nebankovní zprostředkovatelé už více zohledňují riziko a žádosti o úvěr odmítnou (jejich počet není možné zjistit).

Hypoteční úvěry rostou, úvěry od stavebních spořitelů klesají

Po půldruhém roce slábnoucí dynamiky úvěrů na bydlení se jejich přírůstek ve 3. čtvrtletí zvýšil (+5 % meziročně) díky růstu hypotečních úvěrů (+6,4 %). Dál se však prohloubil propad řádných úvěrů od stavebních spořitelů (-11,1 %), poklesy překlenovacích úvěrů už ale byly mírnější (-1,4 %). Může to indikovat znovuoživení

zájmu o tyto půjčky, který předchází tři roky upadal zřejmě i vlivem nejistoty ohledně podmínek tohoto produktu a jeho poskytování.

Úvěry živnostníkům klesají od konce roku 2009

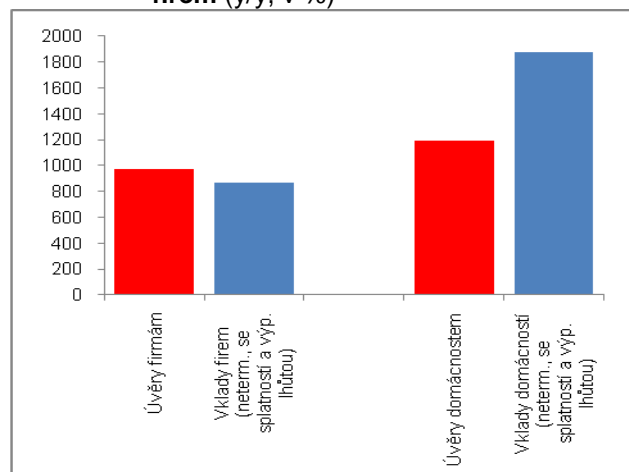
Dlouhodobé bankovní úvěry domácnostem ve výši 1059 mld. korun⁹ rostou rychleji (+4,3 %) než jim celkově poskytnuté úvěry (1160,6 mld. korun, tj. +3,6 %). Příčinou je pokles úvěrů na spotřebu (194,1 mld. korun, -0,1 %). Na celkových úvěrech domácnostem tak participují úvěry na bydlení poskytnuté obyvatelstvu ze 72 %, ze 17 % pak úvěry obyvatelstvu na spotřebu. Pohledávky domácností na kartách a kontokorentech, které jsou jejich součástí, už dvě čtvrtletí v řadě klesají (u kontokorentů se však pokles zmírnil). Zbytek tvoří zadluženost živnostníků, neziskových institucí sloužících domácnostem (NISD), ostatní úvěry obyvatelstvu a společenstvím vlastníků jednotek. Úvěry živnostníkům od posledního kvartálu 2009 každé čtvrtletí meziročně klesají.

Rizikové úvěry na bydlení stouply meziročně o 1,2 mld. korun na 28,5 mld. z celkových 836 mld. korun

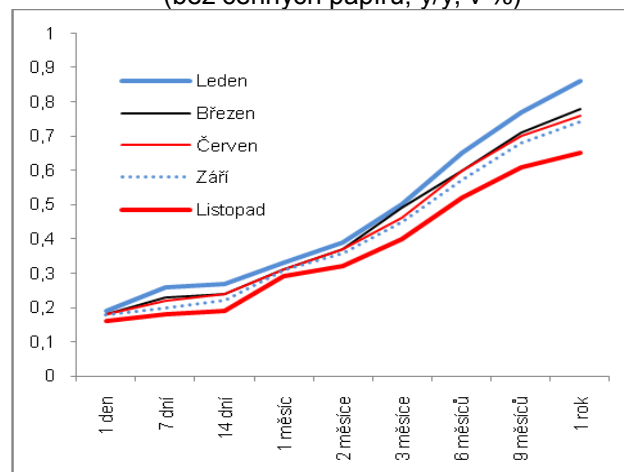
Riziko v zadluženosti sektoru domácností stoupl. Jejich úvěry v selhání (59,7 mld. koncem 3. čtvrtletí) tvořilo 23,8 mld. rizikových úvěrů na spotřebu a 28,5 mld. úvěrů na bydlení. Celkový objem těchto rizikových úvěrů domácností vč. NISD stoupl meziročně o 1,8 %, mezikvartálně přitom o celé procento. Rychleji se zvýšily rizikové úvěry na spotřebu (+1,2 %), zejména kontokorenty (+9,7 %).

Meziroční zvýšení úvěrů v selhání u sektoru domácností sice již není tak prudké jako v posledních třech měsících roku 2012 (+6,9 %) a 1. čtvrtletí 2013 (+8,1 %), představovalo však miliardu a u úvěrů na bydlení dokonce 1,2 mld. korun. Rizikové úvěry na spotřebu se meziročně o 111 milionů snížily.

Graf č. 19 Termínované vklady domácností a firem (y/y, v %)

Graf č. 20 Úvěry firmám a domácnostem (bez cenných papírů, y/y, v %)

Pramen: ČNB, vlastní propočty

8. Státní rozpočet

Meziročně lepší saldo hospodaření ve všech čtvrtletích, v úhrnu od počátku roku nejnižší deficit za posledních pět let...

Hospodaření státu (dle pokladního plnění) skončilo na konci třetího čtvrtletí 2013 nejnižším schodkem (-38,2 mld. korun) od počátku hluboké hospodářské recese. Vývoj posledních tří let potvrdil tendenci k postupné konsolidaci veřejných rozpočtů. Saldo hospodaření státu bylo letos meziročně příznivější především první čtvrtině roku. V samotném 3. čtvrtletí 2013 činil schodek státních financí necelých 7 mld. korun, v předchozím roce bylo v tomto období hospodaření státu vyrovnané¹⁰. Schodek státního rozpočtu dosahoval za tři letošní čtvrtletí -1,3 % HDP (před rokem -2,5 % HDP). Meziročně lepší výsledek deficitu při mírném růstu výdajů (meziročně +1,9 %) zajistila výrazně vyšší dynamika příjmů státního rozpočtu (+6,5 %), a to v daňové, ale zejména nedaňové oblasti (zejména čerpání evropských fondů). Dosavadní letošní čerpání celkových příjmů i výdajů vykazovalo proti schválenému rozpočtu vyšší plnění (o 5, resp. 2 p.b.) než skutečnost za loňské 1.-3. čtvrtletí.

...především vlivem

K meziročnímu růstu celkových příjmů přispěly zejména příjmy nedaňové a kapitálové

⁹ Vč. úvěrů neziskovým institucím sloužícím domácnostem.

¹⁰ Meziroční srovnání schodku je zčásti omezeno vlivem převodu 10 mld. Kč z Fondu privatizace do příjmů kapitoly Všeobecná pokladní správa na krytí deficitu důchodového systému. Pro stejný účel proběhl v roce 2012 převod 14,4 mld. Kč až v říjnu.

meziročně výrazného růstu příjmů od EU a také díky legislativním úpravám nepřímých daní, zejména DPH

(+46 mld. korun), vliv jinak váhově významných daňových příjmů byl spíše okrajový (+3 mld. korun). Příjmy státního rozpočtu mohly být navíc o zhruba 5 mld. korun vyšší, nebýt změn v rozpočtovém určení daní, které od počátku letošního roku posílily preferenci územních rozpočtů. Na příznivější bilanci v daňové oblasti se pozitivně podepsalo oživení celostátního výběru objemově významných daní – především DPH (+22 mld. korun) a zčásti i daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti (+5 mld. korun). V obou případech se významnou měrou projevil vliv administrativních opatření – u DPH (lednové zvýšení obou sazeb o jeden p.b.), u fyzických osob (zvýšení daně u necelých 2 % nejvíce vydělávajících osob, ale zřejmě i mírné zvýšení zaměstnanosti).

V průběhu roku postupně oslaboval efekt vlivu zvýšení spotřebních daní u tabákových výrobků, pokles spotřeby poznamenal i výběr daně u minerálních olejů

Nedařilo se naopak spotřebním daním, kde dopad slabších výdajů na konečnou spotřebu zastínil vliv legislativních změn. Efekt zvýšení sazeb u tabákových výrobků, který podobně jako minulý rok vyvolal jejich předzásobení, z hlediska příjmů státního rozpočtu v průběhu roku 2013 odezníval (v 1. čtvrtletí meziročně +5,5 mld. korun, za tři čtvrtletí -0,7 mld. korun). Dynamika inkasa váhově nejvýznamnější spotřební daně (z minerálních olejů) kopírovala vývoj maloobchodních tržeb u prodeje pohonných hmot a za tři čtvrtletí meziročně oslabila o 4 %. Oslobování dynamiky výběru daně z příjmů fyzických osob, typické pro celý rok 2012, bylo na počátku roku 2013 zastaveno, když celostátní inkaso meziročně za tři čtvrtletí posílilo o 4,2 % (při srovnatelné dynamice ve všech čtvrtletích). Do růstu inkasa se promítají administrativní vlivy, zčásti i situace na trhu práce (růst počtu zaměstnanců). Naopak výběr korporátních daní, neovlivněný významnými změnami legislativy, byl za tři čtvrtletí meziročně téměř o desetinu nižší (6 mld. korun), proti vrcholu konjunktury oslabil o celou třetinu.

Pokles dynamiky výběrů daně z příjmů fyzických osob v roce 2013 zastaven, nepříznivá situace nadále přetrvává u korporátních daní

Proti plánovanému rozpočtu meziročně lepší plnění pouze u DPH

Ve vztahu ke schválenému rozpočtu dosáhly státní finance v úhrnu za tři čtvrtletí 2013 meziročně vyššího procenta plnění jen u DPH, nižší plnění přetrvávalo u daní z příjmů právnických i fyzických osob (i navzdory vyššímu meziročnímu inkasu) a u drtivé většiny ostatních významnějších daňových příjmů. Meziročně o dvě třetiny vyšší nedaňové příjmy byly ovlivněny hlavně příjmy z rozpočtu EU (+30 mld. korun)¹¹ Odvody do rozpočtu EU (ve výši 32 mld. korun) se za tři čtvrtletí meziročně navýšily (+3 mld. korun).

Pokračování dlouhodobého poklesu investic, růst běžných výdajů

Meziroční růst výdajů státního rozpočtu (+ 16 mld. korun) byl od počátku roku 2013 plně v režii běžných výdajů (+3,6 %), zatímco investice meziročně poklesly již potřetí za sebou (proti úrovni dosažené před třemi lety byly nižší o více než třetinu) a na celkových výdajích státu se podílely 6,9 % (srovnatelně jako např. výdaje na státní dluh). Meziročně oslabily zejména investice především do dopravních staveb. Objemově nejvýznamnější výdaje na důchody zastavily (navzdory očekávanému růstu v plánovaném rozpočtu) po více než pěti letech svůj meziroční růst (-0,8 %), výše všech sociálních dávek naopak v úhrnu od počátku roku narostla (+0,9 %) a na celkových výdajích státu se podílela 42,4 % (o rok dříve 42,9 %).

Souhrnné výše výdajů na sociální dávky meziročně vzrostla o 0,9 %, na rozdíl od předchozích let klesly výdaje na důchody, zvýšily se naopak prostředky na státní sociální podporu a ostatní sociální dávky

Déle než dva roky trvající pokles ostatních druhů sociálních dávek se na počátku letošního roku zastavil. Vyčerpal se vliv zpřísnění podmínek alokace těchto dávek a více se naopak projevila neuspokojivá situace na trhu práce (pokračující růst nezaměstnanosti, pokles reálných příjmů většiny obyvatel). Dávky státní sociální podpory vzrostly meziročně o 4 %, více než o desetinu byly v 1.-3. čtvrtletí 2013 vyšší prostředky na podporu v nezaměstnanosti i ostatní sociální dávky (např. pomoci v hmotné nouzi, dávky zdravotně postiženým, příspěvek na péči a dávky nemocenské). Čerpání všech hlavních položek u sociálních dávek (vyjma důchodů) bylo letos ve vztahu ke schválenému rozpočtu meziročně vyšší. Dlouhodobé prohlubování deficitu důchodového účtu při meziročně srovnatelném poklesu příjmů (sociální pojištění na důchody) a výdajů (vyplacených důchodových dávek) se v roce 2013 ukončilo (v kumulaci za 9 měsíců -33 mld. korun). Ve 2. čtvrtletí 2013 se zastavila deset čtvrtletí po sobě klesající dynamika výběru pojistného, přesto byly tyto příjmy v úhrnu za tři čtvrtletí stále meziročně slabší o 0,9 %. Výši vyplaceného pojistného ovlivnil po dlouhé době mírně klesající počet příjemců důchodů (na konci srpna 2013 meziročně o 0,3 %), zčásti i dlouhodobě rostoucí podíl příjemců s trvale kráceným důchodem.

Meziročně mírně nižší schodek důchodového účtu vlivem poklesu příjemců důchodů a mírného oživení výběru sociálního pojištění od 2. čtvrtletí 2013

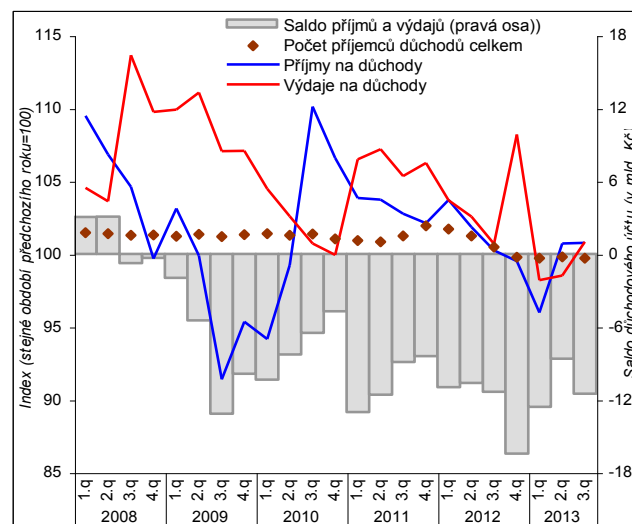
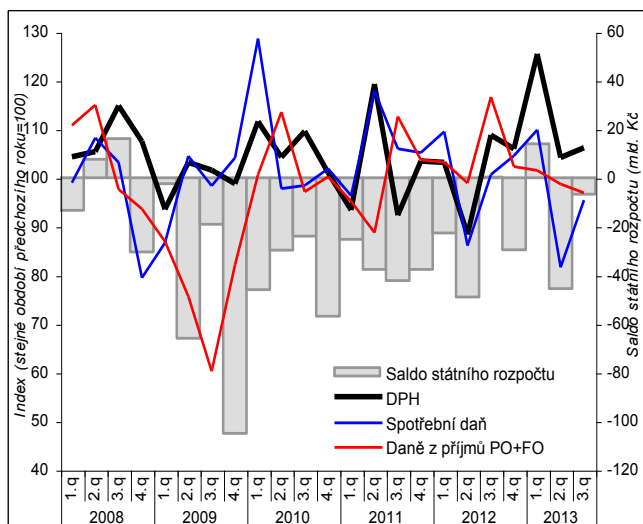
Graf č. 21 **Celostátní inkasa daňových příjmů a vývoj salda státního rozpočtu**

Graf č. 22 **Bilance důchodového účtu a vývoj počtu příjemců důchodů**

¹¹ Čerpání příjmů z EU bylo po většinu roku 2012 zpomalováno vlivem zastavení proplácení některých operačních programů. Po jejich obnovení na konci roku dynamika čerpání výrazně posílila. Od ledna do listopadu 2013 byly příjmy z rozpočtu EU již meziročně srovnatelné.

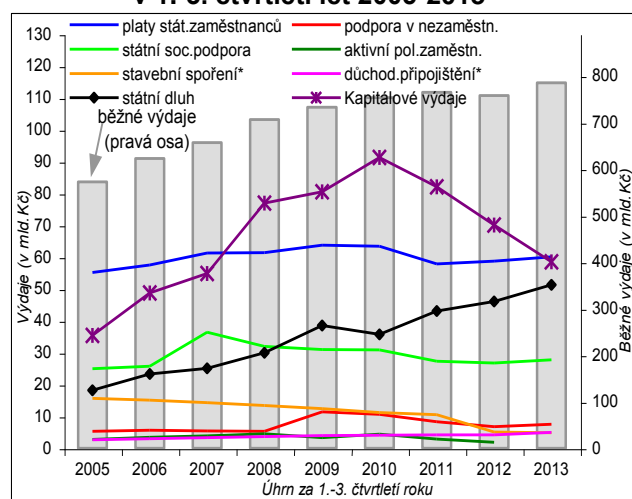
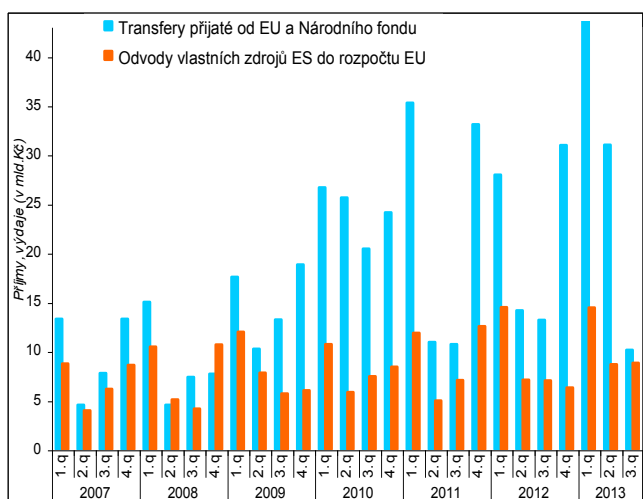

Graf č. 23 Příjmy a výdaje ČR ve vztahu k EU

Graf č. 24 Vybrané výdaje státního rozpočtu v 1.-3. čtvrtletí let 2005-2013

*státní příspěvky

Pramen: MF ČR

Zdroje dat v celé analýze: ČSÚ, MF ČR, ČNB, Eurostat, propočty ČSÚ.

Poslední informace ze zdrojů ČSÚ a ČNB uváděné v této zprávě pocházejí ze dne 10. prosince 2013.